

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Vztah funkcí a pravomocí Valného shromáždění a Rady bezpečnosti OSN
a právní povaha jejich usnesení**

Miloš Paul

Plzeň, 2013

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra mezinárodního práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Vztah funkcí a pravomocí Valného shromáždění a Rady bezpečnosti OSN
a právní povaha jejich usnesení**

Zpracoval: Miloš Paul

Obor: Právo a právní věda

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Vladimír Kopal, DrSc.

Pracoviště: Katedra mezinárodního práva

Plzeň, 2013

Prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, duben 2013

Miloš Paul

Poděkování:

Prof. JUDr. Vladimíru Kopalovi, DrSc., vedoucímu mé diplomové práce, za konzultace. Dále bych chtěl poděkovat mé sestře, Ing. Kateřině Podlahové, za podporu při kompletování práce.

Obsah

1. Úvod	1
2. Organizace spojených národů	4
2.1. Historie Organizace spojených národů.....	4
2.2. Orgány a odborné organizace zřízené v rámci OSN.....	7
3. Valné shromáždění	11
3.1. Struktura Valného shromáždění.....	11
3.2. Kompetence Valného shromáždění.....	12
3.3. Proces rozhodování a závaznost usnesení.....	13
4. Rada bezpečnosti	16
4.1. Struktura Rady bezpečnosti.....	16
4.2. Pravomoci Rady bezpečnosti.....	16
4.3. Způsoby rozhodování Rady bezpečnosti, právní forma a závaznost usnesení Rady bezpečnosti.....	18
5. Vztah pravomocí Valného shromáždění a Rady bezpečnosti	28
5.1. Společnost národů.....	28
5.2. Střet kompetencí.....	29
5.2.1. Válka v Koreji – právo veta.....	30
5.2.2. Kyrgyzstán – program R2P.....	33
5.2.3. Rhodesie a ekonomické sankce.....	35
5.2.4. Jihoafrická republika.....	38
5.3. Shrnutí.....	39
5.4. Vliv rozhodnutí.....	44
5.4.1. Korejská krize.....	44
5.4.2. Krize v Kongu.....	45
5.4.3. Krize na Kypru.....	46
5.4.4. Napadení Kuvajtu Irákem.....	48
5.4.5. Shrnutí.....	50
5.5. Postavení v rámci struktury a jeho význam.....	50
5.6. Analýza rizik a příležitostí.....	51
5.6.1. Zastoupení členů.....	51
5.6.2. Transparentnost procesu usnášení.....	53

5.6.3. Konzistentnost rozhodování.....	55
5.6.4. Princip rovnoprávnosti.....	56
Závěr.....	59
Seznam použité literatury a pramenů	
Summary	

1. Úvod

Za téma své práce jsem si zvolil Vztah funkcí a pravomocí Valného shromáždění a Rady bezpečnosti OSN a právní povahu jejich usnesení. Tento výběr jsem učinil z toho důvodu, neboť se domnívám, že v poslední době je Organizace spojených národů v médiích a také ve společnosti jako takové opomíjena. Řada zpráv nás denně informuje o problematice související s Evropskou unií, NATO a dokonce s pro nás tak exotickými organizacemi jako je Africká unie či Organizace amerických států, ovšem problematice Organizace spojených národů příliš mnoho zpráv věnováno není, a pokud už nějaké zprávy o této organizaci jsou, týkají se obvykle jejích podřízených prvků, jako je např. UNESCO či UNICEF. Tento nedostatek zájmu dle mého názoru souvisí s tím, že obecný náhled na Organizaci spojených národů je takový, že podobně jako u Společnosti národů před 2. světovou válkou se jedná o přežitou organizaci, která není dostatečně flexibilní a nemá ani dostatečná oprávnění k tomu, aby mohla v současném světě úspěšně řešit jakýkoliv problém. Z tohoto názoru také vyplývá nedostatečná obeznamenost veřejnosti se skutečnou povahou pravomocí Organizace spojených národů, zejména s pravomocemi, která náleží jednotlivým orgánům této organizace, a s možností jejich prosazování.

Mým cílem v rámci této práce je provést alespoň v základech analýzu pravomocí Organizace spojených národů, zejména pravomocí náležejících Radě bezpečnosti a Valnému shromáždění společně s popisem struktury těchto orgánů jako orgánů nejvíce zodpovědných za faktické rozhodování Organizace spojených národů a na základě tohoto popisu pak ukázat, že Organizace spojených národů v žádném případě není reliktem z minulé doby a i v současném světě má své místo.

První kapitola této práce je věnována obecně Organizaci spojených národů jako celku. V rámci této části se tak zabývám historií Organizace spojených národů, neboť z ní lze vycházet při určení významu Organizace spojených národů. Další část této kapitoly je pak zaměřena na orgány a odborné organizace zřízené v rámci Organizace spojených národů, neboť z tohoto rozčlenění lze analýzou

zjistit rozsah kompetencí Organizace spojených národů i způsoby, jakými jsou tato provádění vykonávána.

Druhá kapitola práce popisuje Valné shromáždění, jeho strukturu, kompetence a postup při jeho rozhodování včetně otázky závaznosti rozhodnutí Valného shromáždění. Význam tohoto orgánu spočívá v tom, že naprostá většina existujících států je členem Organizace spojených národů, a tedy i členem Valného shromáždění. Dopady a závaznost rozhodnutí Valného shromáždění mají tedy značnou váhu, ačkoliv postup, jakým je takové rozhodnutí přijímáno, je vzhledem ke značnému množství subjektů, které se tohoto procesu účastní, náročný. V této kapitole se snažím tyto obtíže prozkoumat, popsat a také navrhnout možnosti, jak zvýšit flexibilitu rozhodování Valného shromáždění bez ohrožení postavení jejich členů a bez ohrožení závaznosti těchto rozhodnutí.

Třetí kapitola je zaměřena na Radu bezpečnosti. V očích veřejnosti jde o jakýsi elitní klub, mezi jehož členy mohou proniknout pouze vyvolení. Cílem této kapitoly je tak mimo jiné prokázat, že tento názor není zcela založen na pravdě, ačkoliv by mu složení, kompetence a proces rozhodování v Radě bezpečnosti mohly nasvědčovat. V rámci této kapitoly se také snažím upozornit na rizika plynoucí ze současného složení a Rady bezpečnosti a procesů přijímání rozhodnutí a na možnosti, jak tato rizika odstranit nebo alespoň zmírnit.

Čtvrtá kapitola tvoří základní část této práce a popisuje vzájemný vztah Valného shromáždění a Rady bezpečnosti, zejména vztah mezi jejich kompetencemi, možnost vzájemné kontroly a ovlivňování činnosti na základě rozhodnutí konkrétního orgánu. Podobně jako v předchozích kapitolách se i zde pokouším odhalit rizika současného uspořádání a navrhnout některé změny, které mají tato rizika eliminovat či snížit. Zároveň se v této kapitole pokusím na praktických příkladech ukázat, jakým vývojem probíhal vztah mezi Valným shromážděním a Radou bezpečnosti včetně vztahů mezi usneseními a rozhodnutími těchto orgánů, a jaká rizika s sebou tento vývoj přinášel zejména s ohledem na politické souvislosti.

V závěru své práce analyzuji míru, v jaké se mi podařilo splnit cíle této práce, tedy to, do jaké míry se mi podařilo zdůvodnit význam Organizace spojených národů v současném světě, a zejména to, jakým způsobem se mi

podařilo charakterizovat vzájemný vztah Valného shromáždění a Rady bezpečnosti.

2. Organizace spojených národů

Organizace spojených národů byla založena zejména za účelem zajišťování světového míru, řešení mezinárodních problémů, zejména v oblasti ekonomie, kultury, v oblasti lidských práv a v oblasti humanitární.

2.1. Historie Organizace spojených národů

Prvním, kdo přišel s názvem Organizace spojených národů, byl americký prezident Franklin Delano Roosevelt v roce 1942, kdy se tento název objevil v tzv. Deklaraci spojených národů. Tato deklarace nebyla tím komplexním dokumentem, jakým je dnešní Charta OSN, ale pouze závazkem států, že budou společně pokračovat v boji proti zemím Osy¹.

Samotný návrh na vytvoření Organizace spojených národů jako takové se začal projednávat až v roce 1944 na Konferenci v Dumbarton Oaks. Je zajímavé, že této konferenci se zúčastnily státy, které se později staly stálými členy Rady bezpečnosti, tedy Velká Británie, Spojené státy, Sovětský svaz a Čína.

Na základě podkladů vzniklých na výše uvedené konferenci pak v roce 1945 proběhla Konference v San Franciscu (United Nations Conference on International Organization), v jejíž rámci byla vypracována Charta OSN. Ta byla 26. června 1945 podepsána 50 státy a následně 24. října jimi byla ratifikována. Toto datum je tak považováno za datum vzniku OSN. Zakládajících států je ovšem oficiálně 51, neboť Polsko sice svůj podpis připojilo později, ale je přesto za zakládající stát považováno².

V rámci tématu této práce jsou významná 3 data. 10. ledna 1946 se poprvé sešlo Valné shromáždění, a to v Londýně. 17. ledna poté došlo v Londýně k prvnímu zasedání Rady bezpečnosti a 24. ledna přijalo Valné shromáždění svoji první rezoluci. Zde je vidět určitý posun v rámci činnosti OSN, neboť všechny tyto události proběhly v Londýně, zatímco v současné době Londýn nemá

¹ OSN, INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE. *Systém OSN*. [online] Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005.[cit. 19. ledna 2013]. Dostupné na <<http://www.osn.cz/system-osn/o-osn/>>.

² OSN, INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE. *Systém OSN*. [online] Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005.[cit. 19. ledna 2013]. Dostupné na <<http://www.osn.cz/system-osn/o-osn/>>.

pro činnost Organizace spojených národů příliš velký význam, protože jej nahradily New York a Ženeva.

1. února 1946 došlo také ke jmenování prvního generálního tajemníka, jímž byl Trygve Lie, který se tak stal prvním z řady generálních tajemníků, která pokračuje až do dnes, kdy tento post zastává Pan Ki – Mun. Co se týče osoby generálního tajemníka, je zajímavým faktem, že obvykle byly na toto místo jmenovány osoby ze států, které nebyly velmocemi. Od prvních generálních tajemníků, kteří pocházeli ze skandinávských zemí, se postupně přešlo na generální tajemníky z asijských a afrických zemí, ať už šlo o Ghanu, Egypt, Barmu nebo Koreu - což je případ posledního generálního tajemníka.

Již v roce 1950, konkrétně 27. června, se ukázaly určité problémy v rámci procesu jednání Rady bezpečnosti OSN. Rada bezpečnosti OSN tento den využila nepřítomnosti Sovětského svazu a požádala členské státy o pomoc proti severokorejské agresi.

Čína se původně připojila v roce 1945 jako Čínská republika. Ale byla zastupována delegáty pod režimem Chiang Kai-sheka (z dalších důvodů známá pod názvem Taiwan), a to až do roku 1971, kdy byla nahrazena delegáty Čínské lidové republiky. Z toho důvodu se Sovětský svaz neúčastnil zasedání Rady bezpečnosti OSN, jako formou protestu.

Původně i zdržení se hlasování bylo považováno za právo veta. V důsledku událostí okolo jednání o Korejské krizi vedly první kroky k revizi zásady jednomyslnosti. Postupem času, se při hlasování konala prohlášení, která nezakládala veto. Členové v něm uvedli, že se hlasování zdržují, ale že nijak nehodlají omezovat výkon orgánu OSN a budou respektovat jeho usnesení. Později se už ani tato prohlášení nekonala.

Nicméně v roce 1954 došla práce OSN ocenění, když Vysoký komisař OSN pro uprchlíky získal Nobelovu cenu za mír. Také proces jednání organizace se dále vyvíjel, když 7. listopadu 1956 došlo k prvnímu mimořádnému jednání Rady bezpečnosti, a to v souvislosti se Suezskou krizí. 7. Listopadu 1956 Valné shromáždění přijalo rezoluci 1001, ve které ustanovila United Nations Emergency Force I (UNEF I), která měla zajistit a dohlížet na ukončení nepřátelských akcí a ve které zároveň vyzvala členské státy, aby se zdržela dovozu vojenského vybavení, čímž povoluje vojenské sankce.

V roce 1961 Rada bezpečnosti opět významně zasáhla do činnosti OSN, když vypracovala zvláštní zprávu o letu a nehodě letadla, v němž zemřel tehdejší generální tajemník Dag Hammarskjöld. V letech 1963 a 1964 pak Rada bezpečnosti poprvé významněji využila svého mandátu, když nejprve rozhodla o zbraňovém embargu vůči jižní Africe a následně rozhodla o vyslání mírových sil na Kypr. Embargo vůči jižní Africe bylo zatím dobrovolné, ovšem již v roce 1966 rozhodla Rada bezpečnosti o povinných sankcích vůči Rhodesii.³

Výše zmíněný problém, který se týkal zastoupení Číny a Tchajwanu v OSN, byl vyřešen v roce 1971, kdy Valné shromáždění rozhodlo o tom, že se jeho členy stanou i zástupci Číny. V roce 1978 pak proběhlo první mimořádné zasedání Valného shromáždění o odzbrojení.

V roce 1992 proběhl první summit Rady bezpečnosti, na kterém byly projednány podklady pro zprávu generálního tajemníka - Agenda pro mír.

V posledních letech pak dochází k vývoji v rámci problematiky, kterou se Organizace spojených národů zabývá. To se projevilo např. v roce 2005, kdy Valné shromáždění vytvořilo tzv. Mírovou komisi, které měla sloužit k tomu, aby pomohla státům po konfliktu poradit a navrhnout strategie pro budování a udržení mírového rozvoje.

V souvislosti s novými hrozbami, které se objevují na počátku 21. století a ke kterým patří zejména globální terorismus, je Organizace spojených národů nucena hledat nové způsoby, jak dostát svým závazkům a plnit poslání, pro které byla založena.

Možnými způsoby, jak na tyto nové problémy reagovat a které Organizace spojených národů využívá, je jednak posílení zaměření organizace jako celku na prevenci konfliktů včetně přizpůsobování operací Organizace spojených národů novým potřebám a dále také snaha o širší zapojení regionálních organizací⁴. Úspěšným příkladem zapojování regionálních organizací do operací na zajištění míru a bezpečnosti jsou například aktivity Evropské unie v rámci

³ OSN, INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE. *Systém OSN*. [online] Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005.[cit. 19. ledna 2013]. Dostupné na < <http://www.osn.cz/system-osn/o-osn/>>.

⁴ OSN, INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE. *Fakta a čísla OSN: základní údaje o Organizaci spojených národů*. [online] Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005. [cit. 19. ledna 2013]. Dostupné na < <http://www.osn.cz/soubory/fakta-osn-2005-web.pdf>>.

bývalé Jugoslávie nebo činnost Africké unie při zajišťování bezpečnosti a řešení konfliktů na africkém kontinentu.

2.2. Orgány a odborné organizace zřízené v rámci Organizace spojených národů

Základ Organizace spojených národů tvoří šest orgánů. Jde o Valné shromáždění, Radu bezpečnosti OSN, Ekonomickou a sociální radu, Poručenskou radu (ta pouze do roku 1995), Mezinárodní soudní dvůr a Sekretariát OSN.

V rámci celé struktury Organizace spojených národů však existuje celkem 15 odborných organizací a navíc i další programy a orgány⁵.

O Valném shromáždění a Radě bezpečnosti, jakož i o jejich kompetencích bude pojednáno v následujících kapitolách, nyní budou pouze ve stručnosti zmíněny orgány a odborné organizace OSN.

Ekonomická a sociální rada slouží zejména jako diskusní fórum k projednávání ekonomických a sociálních otázek, které mají mezinárodní rozměr. Na základě těchto jednání pak obvykle formuluje doporučení, a to jak konkrétním členským státům, tak Organizaci spojených národů jako celku. Mimo to také vypracovává studie týkající se mezinárodních ekonomických, sociálních, ale také kulturních, vzdělávacích a zdravotnických otázek, podílí se na přípravě mezinárodních konferencí v těchto oblastech a koordinuje činnost specializovaných přidružených organizací OSN.

Zasedání Ekonomické a sociální rady lze rozlišovat na přípravná, která se konají několikrát do roka, a na hlavní, která se konají v červenci. Součástí hlavních zasedání je také tzv. High Level Segment, na kterém se projednávají zásadní otázky v oblastech působnosti Ekonomické a sociální rady a kterého se obvykle zúčastňují ministři a další vysocí představitelé jednotlivých členských států. Mimo to po celý rok probíhá činnost pomocných a přidružených orgánů Ekonomické a sociální rady⁶.

⁵ OSN, INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE *Organizační struktura* [online]. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005 [cit. 19. ledna 2013]. Dostupné na <<http://www.osn.cz/system-osn/organizacni-struktura/>>.

⁶ OSN, INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE *Ekonomická a sociální rada* [online]. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005 [cit. 19. ledna 2013]. Dostupné na <http://www.osn.cz/system-osn/organizacni-struktura/?sub=187>>.

Ekonomické a sociální radě je podřízeno pět regionálních komisí, jejichž hlavním úkolem je podporovat ekonomický rozvoj daného regionu. Jde o Ekonomickou komisi pro Afriku, Evropu, Latinskou Ameriku a karibskou oblast, Asii a Tichomoří a pro západní Asii.

Mezinárodní soudní dvůr má ve své pravomoci řešení všech sporů a právních otázek předložených členskými státy Organizace spojených národů a také řešení dalších záležitostí, svěřených mu Chartou OSN nebo jinými mezinárodními smlouvami. Závaznost rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora vyplývá buď z toho, že státy podepíší smlouvu, nebo že učiní samostatné prohlášení. Mezinárodní soudní dvůr pak řeší spory zejména uplatňováním mezinárodních smluv, ve kterých jsou stanovena pravidla závazná pro státy účastnící se sporu, dále podle mezinárodních obyčejů, obecných právních principů a také dle soudních rozhodnutí a stanovisek vysoce kvalifikovaných právních znalců z jednotlivých členských států.⁷

Mezinárodní soudní dvůr tvoří 15 soudců, kteří jsou voleni Valným shromážděním a Radou bezpečnosti v oddělených hlasováních. Vzhledem ke specifičnosti OSN je vždy při této volbě snaha, aby byly zastoupeny všechny významné právní systémy. Jednotliví soudci jsou voleni na devět let a mají možnost být zvoleni opětovně. V současné době je předsedou Mezinárodního soudního dvora Peter Tomka ze Slovenska a jeho členy jsou dále soudci z Mexika, Japonska, Francie, Nového Zélandu, Maroka, Ruska, Brazílie, Somálska, Velké Británie, Číny, Spojených států, Itálie a Ugandy. Již z tohoto výčtu vyplývá, že členy Mezinárodního soudního dvora jsou vždy zástupci stálých členů Rady bezpečnosti.⁸

Mezinárodní soudní dvůr obvykle rozhoduje na plenárních zasedáních, ovšem v případě, že si to strany sporu vyžádají, může rozhodovat i v tzv. komorách, přičemž rozhodnutí je vždy rovnocenné.⁹

⁷ OSN, INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE. *Mezinárodní soudní dvůr*. [online] Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, s. 61. [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <<http://www.osn.cz/system-osn/organizacni-struktura/?sub=190>>.

⁸ OSN, INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE. *Mezinárodní soudní dvůr*. [online] Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, s. 61. [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <<http://www.osn.cz/system-osn/organizacni-struktura/?sub=254>>.

⁹ OSN, INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE. *Mezinárodní soudní dvůr*. [online] Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, s. 61. [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <<http://www.osn.cz/system-osn/organizacni-struktura/?sub=191>>.

Sekretariát OSN, jak už z jeho názvu vyplývá, je orgán pověřený vykonáváním každodenních úkolů spojených s činností Organizace spojených národů. Je pověřen zajišťováním servisu pro ostatní orgány OSN, přičemž jeho povinnosti odrážejí rozsáhlé kompetence Organizace spojených národů, neboť mezi ně patří vše od řízení mírových operací po vypracovávání zpráv o lidských právech.

V současné době pracuje v Sekretariátu přes 7500 osob ze 170 zemí světa. Vedoucí úlohu v sekretariátu zastává generální tajemník, který je hlavním správním úředníkem Organizace spojených národů.¹⁰ Samotný Sekretariát se dále člení na: úřad pro vnitřní dohled, úřad pro právní otázky, odbor pro politické otázky, odbor pro otázky odzbrojení, odbor pro mírové operace, úřad pro koordinaci humanitární činnosti, odbor pro ekonomické a sociální otázky, odbor pro záležitosti Valného shromáždění, odbor pro poskytování informací veřejnosti, odbor pro řízení, úřad bezpečnostního koordinátora a úřad pro otázky odzbrojení¹¹.

Mimo výše uvedené orgány jsou součástí OSN i další soudní orgány, kterými je Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii a Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu.

Pod OSN spadá také řada odborných organizací. Jde o: Mezinárodní organizaci práce (ILO), Organizaci OSN pro výživu a zemědělství (FAO), Organizaci OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO), Světovou zdravotnickou organizaci (WHO), skupinu Světové banky (např. Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj), Mezinárodní měnový fond (MMF), Mezinárodní organizaci pro civilní letectví, Mezinárodní námořní organizaci, Mezinárodní telekomunikační unii, Světovou poštovní unii, Světovou meteorologickou organizaci, Světovou organizaci duševního vlastnictví, Mezinárodní fond pro zemědělský rozvoj, Organizaci OSN pro průmyslový rozvoj, Mezinárodní agenturu pro atomovou energii, Světovou turistickou organizaci a Světovou

¹⁰ OSN, INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE. *Sekretariát OSN*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, s. 61. [cit. 9. února 2013]. Dostupné na < <http://www.osn.cz/system-osn/sekretariat-osn/>>.

¹¹ OSN, INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE. *Sekretariát OSN*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, s. 61. [cit. 9. února 2013]. Dostupné na < <http://www.osn.cz/system-osn/organizacni-struktura/?i=192>>.

obchodní organizaci (WTO)¹². Z názvu těchto agentur vyplývají jejich kompetence. Většinou se jedná o orgány, které pro své členy vydávají závazná pravidla (např. Mezinárodní námořní organizace), a které mohou své členy v případě nedodržování těchto pravidel sankcionovat. V podstatě jsou to svébytné mezinárodní organizace, které sice byly založeny v rámci systému OSN, ale obvykle vystupují jako samostatné mezinárodní organizace, přičemž mají i svou vlastní strukturu a také své vlastní členství (tedy fakt, že je stát členem OSN neznamena automaticky, že je i členem těchto organizací). Je ale obvyklé, že členské státy OSN jsou zároveň i členskými státy těchto organizací, neboť to napomáhá v rozvoji mezinárodní spolupráce, a tyto organizace jsou prodloužením OSN při naplňování některých jeho činností (např. pomoc při kulturním rozvoji, humanitární pomoci).

OSN zároveň zaštiťuje řadu programů, které vykonávají další orgány. Jde například o Dětský fond OSN (UNICEF), Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva, Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, Konferenci OSN o obchodu a rozvoji, Úřad pro drogy a kriminalitu, Rozvojový fond pro ženy nebo Světový potravinový program¹³.

Oproti odborným organizacím nejsou tyto programy tak nezávislé. Ačkoliv mohou mít svou vlastní strukturu, nemají zvláštní členství, nemohou (až na další) stanovovat závazná pravidla a nevystupují jako samostatné organizace, ale vždy pouze v rámci systému OSN. Členský stát OSN je v tomto případě vždy zároveň členem těchto programů. Tyto programy pak OSN vytvořila zvláště v těch oblastech, nad kterými má zájem udržet si kontrolu a zejména nezávislost, která by jí byla v jiných případech upřena.

¹² OSN, INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE. *Specializované agentury*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, s. 61. [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <<http://www.osn.cz/system-osn/specializovane-agentury/>>.

¹³ OSN, INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE. *Programy a další orgány OSN*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, s. 61. [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <<http://www.osn.cz/system-osn/programy-a-dalsi-organy-osn/>>.

3. Valné shromáždění

Valné shromáždění je hlavním jednacím orgánem Organizace spojených národů a také jediným orgánem, v němž jsou zastoupeny všechny členské státy Organizace spojených národů.

3.1. Struktura Valného shromáždění

Samotné zasedání Valného shromáždění je od roku 2004 zahájeno vždy v úterý třetího zářijového týdne. Tři měsíce před samotným zahájením vždy dochází k volbě předsedy, 21 místopředsedů a předsedů šesti hlavních výborů. Z důvodu stability tyto funkce vždy rotují mezi zástupci hlavních geografických oblastí.

Mimo toto pravidelné zasedání může Valné shromáždění svolat i tzv. mimořádné zasedání, a to pokud jej o to požádá Rada bezpečnosti nebo většina členských států. Toto mimořádné zasedání pak může být svoláno do 24 hodin prostřednictvím Generálního tajemníka od vznesení požadavku Radou bezpečnosti (tento požadavek musí schválit alespoň 9 členů Rady bezpečnosti) či většiny členských států nebo jednoho člena za předpokladu, že s tím většina ostatních členů souhlasí.

Samotné Valné shromáždění dále zahrnuje šest hlavních výborů, v nichž je projednávána převážná většina otázek, které spadají do kompetence Valného shromáždění. Jde o:

- Výbor pro odzbrojení a mezinárodní bezpečnost (Disarmament and International Security Committee),
- Hospodářský a finanční výbor (Economic and Financial Committee),
- Sociální, humanitární a kulturní výbor (Social, Humanitarian and Cultural Committee),
- Zvláštní výbor pro politické otázky a dekolonizační otázky (Special Political and Decolonisation Committee),
- Administrativní a rozpočtový výbor (Administrative and Budgetary Committee)

- o a Právní výbor (Legal Committee).

Již z názvů jednotlivých výborů je patrné, jakým okruhem otázek se zabývají.

3.2. Kompetence Valného shromáždění

Mezi hlavní kompetence Valného shromáždění patří pravomoc projednávat a přijímat doporučení v kterékoliv oblasti spadající pod Chartu OSN. Dá se tedy říci, že kompetence Valného shromáždění je univerzální¹⁴.

Univerzálnost pravomocí Valného shromáždění vychází zejména z článku 10 Charty OSN. Podle tohoto článku může Valné shromáždění jednat o všech věcech, které spadají pod rámec Charty, nebo které se týkají pravomocí a funkcí orgánů stanovených touto Chartou, a může také členům Organizace spojených národů i Radě bezpečnosti činit doporučení o zmíněných věcech a otázkách. Výjimkou z této pravomoci je ustanovení článku 12 Charty OSN.

Za základní ustanovení, kterými jsou dány kompetence Valného shromáždění, je dále kromě článku 10 Charty OSN nutné považovat čl. 11 a 14, kdy článek 11 dává Valnému shromáždění pravomoc činit doporučení ve vztahu k Radě bezpečnosti nebo k jednotlivým státům a článek 14 umožňuje Valnému shromáždění doporučovat opatření k pokojnému řešení dané situace.

Mezi nejvýznamnější pravomoci Valného shromáždění patří pravomoc volit nestálé členy Rady bezpečnosti. Tito členové jsou voleni vždy na dva roky a k jejich zvolení je třeba dvoutřetinové většiny členů přítomných a hlasujících.¹⁵

Další kompetencí Valného shromáždění je právo iniciovat vypracování studií a zpráv v oblasti mezinárodní spolupráce, rozvoje mezinárodního práva, dodržování lidských práv a základních svobod a dále mezinárodní spolupráce v oblasti ekonomické, sociální, kulturní, vzdělávací a zdravotní. Valné shromáždění kromě toho dále sestavuje a schvaluje rozpočet OSN a určuje příspěvek jednotlivých členských států, volí členy Ekonomické a sociální rady

¹⁴ POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné-Zvláštní část. 4.*, doplněné a rozšířené vydání. Praha: C.H.Beck, 2003, s. 249.

¹⁵ OSN, INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE *Organizační struktura* [online]. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005 [cit. 19. ledna 2013]. Dostupné na <<http://www.osn.cz/system-osn/organizacni-struktura/>>.

a spolu s Radou bezpečnosti volí soudce Mezinárodního soudního dvora a na její návrh volí generálního tajemníka OSN.

3.3. Proces rozhodování a závaznost usnesení

Závaznost usnesení Valného shromáždění je nízká, neboť se fakticky jedná pouze o doporučení. Valné shromáždění totiž nedisponuje prostředky, jak donutit vlády jednotlivých členských států jeho rozhodnutí přijmout. Přesto však, vzhledem k tomu, že tato doporučení vznikají na základě konsenzu členských států Organizace spojených národů, což je převážná většina existujících států, mají tato doporučení značnou váhu a v mezinárodním právu a při mezinárodním styku je obvykle postupováno v souladu s nimi.

Konečným výsledkem činnosti Valného shromáždění jsou usnesení (v praxi se nazývají rezoluce), mohou mít několik forem, lišící se obsahem:

- doporučení – jako usnesení s právně nezávaznou formou, ale velikou morální a politickou vahou Valného shromáždění
- rozhodnutí – ta mají vliv na život uvnitř Organizace spojených národů a jsou pro členy plně právně závazná
- deklarace - u rezolucí zásadního významu, formálnější než běžné doporučení (kterých se přijímá ročně přes dvě stě, oproti jedné nebo dvěma deklaracím), je jim přikládán větší význam a je apelováno na jejich dodržení
- programy akcí Organizace spojených národů
- návrhů dohod.

Proces rozhodování v rámci Valného shromáždění není nikterak složitý. Každý z členských států disponuje jedním hlasem. Obvyklé rezoluce jsou přijímány prostou většinou hlasů členů přítomných a hlasujících (nezapočítává se člen, který je nepřítomen nebo se zdržel hlasování). Rozhodnutí, která se týkají mezinárodního míru a bezpečnosti, volby členských států do orgánů OSN a rozpočtových záležitostí, potřebují ke schválení dvoutřetinovou většinu členů přítomných a hlasujících.

Samotný rozhodovací proces je v rámci OSN obvykle zahájen podáním návrhu některým z členských států. V rámci tohoto návrhu je také uvedeno, které fórum je příslušné k projednání dané otázky. Dle povahy a závažnosti problému může jít o Valné shromáždění, Ekonomickou a sociální radu nebo Radu bezpečnosti, kdy to je nejčastěji právě Valné shromáždění.

Vlády, které se účastní projednávání problému, se podílejí na formulaci textu řešení, přičemž samotný návrh textu je obvykle připravován Sekretariátem, případně skupinou delegací (obvyklá je v tomto směru spolupráce delegací členských států Evropské unie). Text může ovšem také připravovat i delegát samostatně nebo také speciálně zainteresovaný subjekt. Zvláštností rozhodnutí ve formě rezoluce je to, že v takovém případě členský stát (nebo státy) navrhne text této rezoluce a Sekretariát jej zaregistruje a distribuuje jako oficiální text.

V rámci jednání se jednotlivé zúčastněné delegace snaží dohodnout na kompromisu, při tom Sekretariát monitoruje konfliktní místa návrhu a případné změny ve znění tohoto návrhu. Samotný text je pak přijat konsenzem v případě, že se na něm shodli všichni zúčastnění delegáti, případně o něm může být hlasováno v případě nenalezení konsensu. Součástí hlasování pak obvykle bývá i odůvodnění, proč daný stát hlasoval určitým způsobem. Státy také mají právo výhrady, kdy nemusí splnit všechna doporučení obsažená v přijatém dokumentu.

Samotné jednání buď může probíhat formou tzv. plenárních schůzí, které jsou veřejné a otevřené každému s příslušnou akreditací, nebo jednání formou tzv. kontaktních skupin, kdy se jednání účastní pouze klíčoví delegáti. Jednání prostřednictvím kontaktních skupin je obvykle užíváno za účelem nalezení předběžného konsenzu před hlavním jednáním¹⁶.

Častým případem je také to, že jednotlivé státy se účastní jednání jako příslušníci určitých skupin, a to přes to, že všichni členové jsou povinni jednat samostatně. Nejobvyklejší z takových skupin je Evropská unie, kdy členské státy vystupují v rámci jednání jednotně. Právě tato jednota je to, co „blok“ Evropské unie odlišuje od dalších podobných skupin členů Organizace spojených národů, jako je například tzv. Group of 77 sdružující rozvojové státy a Čínu. Ačkoliv by bylo pravděpodobné (a také vhodné z hlediska zájmů států), aby vystupovaly v rámci jednání jednotně, státy sdružené v těchto seskupeních obvykle nejsou

¹⁶ OSN: *Intergovernmental Negotiations and Decisions Making at United Nations : a Guide*. New York: United Nations, 2003, s. 15–19.

schopné nalézt společný postoj a prosazují pouze své zájmy, a to v rámci těchto seskupení¹⁷.

Samotné Valné shromáždění pak může rozhodovat přímo na plenárním zasedání, kterého se účastní všechny členské státy, nebo využije pomoci některého ze šesti hlavních výborů. Tyto výbory pak obvykle zpracovávají otázku a vypracují návrh. Ale konečný návrh rezoluce musí schválit Valné shromáždění. Samotné rezoluce a další usnesení Valného shromáždění jsou přijímány většinou před prosincovým přerušením řádného zasedání, a to buď na základě hlasování, nebo prostým přijetím¹⁸.

¹⁷ OSN: *Intergovernmental Negotiations and Decisions Making at United Nations : a Guide*. New York:United Nations, 2003, s. 25–26.

¹⁸ OSN, INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE *Organizační struktura* [online]. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005 [cit. 19. ledna 2013]. Dostupné na <<http://www.osn.cz/system-osn/organizacni-struktura/>>.

4. Rada bezpečnosti

Rada bezpečnosti je nejdůležitějším orgánem Organizace spojených národů pro naplňování jejího základního účelu, kterým je zajišťování mezinárodního míru a bezpečnosti.

4.1 Struktura Rady bezpečnosti

Rada bezpečnosti se již od svých začátků skládá z 15 členů, přičemž tato struktura je dána přímo Chartou OSN. 5 z těchto členů jsou tzv. stálí členové, mezi které patří Spojené státy americké, Čína, Velká Británie, Rusko a Francie. Struktura stálých členů Rady bezpečnosti přitom vychází z výsledků 2. světové války, kdy se stálými členy Rady bezpečnosti staly ty státy, které se války účastnily na vítězné straně a které bylo možné chápat z určitých důvodů jako velmoci. Zbývajících 10 členů Rady bezpečnosti je voleno Valným shromážděním vždy na 2 roky¹⁹. Při výběru nestálých členů Rady bezpečnosti se přitom bere ohled na geografickou polohu kandidátských států a také na to, jakým způsobem se daný stát podílí na zabezpečování světového míru a bezpečnosti.

4.2. Pravomoci Rady bezpečnosti

Na rozdíl od Valného shromáždění, jehož kompetence jsou, jak již bylo uvedeno v předešlé kapitole, univerzální, spočívají kompetence Rady bezpečnosti zejména v rozhodování v oblasti zajišťování mezinárodního míru a bezpečnosti.

Základní pravomoci Rady bezpečnosti jsou vymezena v článku 24 Charty OSN. Ten uvádí následující:

- 1. Aby byla zabezpečena rychlá a účinná akce Organizace spojených národů, svěřují její členové Radě bezpečnosti základní odpovědnost za zachování mezinárodního míru a bezpečnosti a je mezi nimi shoda o tom, že Rada bezpečnosti, vykonávajíc své povinnosti v rámci této odpovědnosti, jedná jejich jménem.*
- 2. Vykonávajíc tyto povinnosti, Rada bezpečnosti postupuje podle cílů a zásad Spojených národů. Zvláštní pravomoc daná Radě bezpečnosti pro konání těchto povinností je stanovena kapitolami VI, VII, VIII a XII.*

¹⁹ POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné-Zvláštní část. 4.*, doplněné a rozšířené vydání. Praha: C.H.Beck, 2003, s. 249.

3. Rada bezpečnosti předkládá Valnému shromáždění k projednání výroční a podle potřeby i zvláštní zprávy.²⁰

Ačkoliv je Rada bezpečnosti nejvíce známa díky uplatňování sankcí, je třeba mít na paměti, že jejím primárním zájmem zůstává mírové řešení konfliktů a sporů. Teprve v případech, kdy není mírové řešení možné, nebo tehdy, pokud už konflikt nastal, snaží se Rada bezpečnosti co nejdříve jej ukončit. Může se tak dít prostřednictvím mediace, kdy Rada bezpečnosti působí jako prostředník mezi stranami konfliktu, nebo i použitím donucovacích prostředků²¹.

Určitým problémem v tom, aby Rada bezpečnosti mohla využívat své pravomoci týkající se donucovacích prostředků je to, že Charta OSN neobsahuje definici činů, jejichž spáchání by s sebou následně neslo sankci v podobě zmíněných donucovacích prostředků. Jediným návodem v této otázce je tak rezoluce Valného shromáždění z roku 1974, která obsahuje i definici agrese²². Valné shromáždění návrh přijalo rezolucí č. 3314 (XXIX). Podle čl. 1 rezoluce „Agrese je použití síly jedním státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti druhého státu nebo jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s Chartou OSN, jak je to stanoveno v této definici“ (angl. „*Aggression is the use of armed force by a State against the by a State against the sovereignty, territorial integrity or political independence of another State, or in any other manner inconsistent with the Charter of the United Nations, as set out in this Definition.*“).

Na základě toho Rada bezpečnosti může autoritativně konstatovat, že došlo k takovému činu, který opravňuje užití sankcí. K užití těchto donucovacích prostředků vzhledem k jejich povaze jako kolektivního donucení je toto autoritativní konstatování Rady bezpečnosti nezbytné²³.

Velmi významné jsou také kompetence Rady bezpečnosti ve vztahu k Mezinárodnímu trestnímu soudu. Tyto kompetence jsou dány vztahem mezi

²⁰ Článek 24 Charty OSN

²¹ OSN, INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE. *Fakta a čísla OSN: základní údaje o Organizaci spojených národů*. [online] Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, s. 61. [cit. 9. února 2013]. Dostupné na < <http://www.osn.cz/soubory/fakta-osn-2005-web.pdf>>.

²² ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo soukromé, veřejné, obchodní*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2007, s. 226.

²³ ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 661.

Chartou OSN a Římským statutem, který upravuje postavení a kompetence Mezinárodního trestního soudu.

Značný význam má pro tuto otázku článek 13 Římského statutu, podle kterého může Rada bezpečnosti podávat žalobci oznámení o tom, že byl spáchán určitý zločin, a to v souladu s Kapitolou VII Charty OSN.

Samotný článek 13 Charty pak používá slovo situace, čímž sice naznačuje, že došlo k porušení lidských práv ve značném rozsahu, ovšem nikterak nepředjímá další činnost příslušných orgánů ani výsledek této činnosti. Tato definice byla užita také z toho důvodu, aby se zabránilo jakémukoliv spojení s konkrétní osobou, neboť pokud by k takovému spojení došlo, musela by Rada bezpečnosti podniknout odpovídající právní kroky²⁴.

Článek 13 má také úzkou souvislost s kompetencemi Rady bezpečnosti podle Kapitoly VII Charty OSN. Podle článku 39 Charty OSN je Rada bezpečnosti povinna udržovat mezinárodní mír a bezpečnost, což rozhodně předložením situace k posouzení Mezinárodnímu trestnímu soudu činí. Toto předložení je pak možné brát i jako jedno z neozbrojených donucovacích opatření podle článku 41 Charty OSN, o kterých bude podrobněji pojednáno níže.

Význam má také článek 16 Římského statutu. Zatímco článek 13, o kterém bylo pojednáno výše, působí spíše jako spojnice mezi Radou bezpečnosti a Mezinárodním trestním soudem, má článek 16 význam opačný. Rada bezpečnosti může svou rezolucí podle tohoto článku požádat Mezinárodní trestní soud o nepokračování vyšetřování či stíhání či o jeho nezahájení. Přitom vždy může rezolucí opětovně zahájení či pokračování vyšetřování nebo stíhání povolit. Tento článek se užívá obvykle v těch případech, kdy je zájem nad zachováním míru silnější než zájem nad dosažením spravedlnosti.

4.3. Způsoby rozhodování Rady bezpečnosti, právní forma a závaznost usnesení Rady bezpečnosti

Podobně jako v případě Valného shromáždění i v případě Rady bezpečnosti má každý z jejích členů 1 hlas. Odlišný je ovšem proces rozhodování. Zatímco u procedurálních rozhodnutí je k jejich přijetí zapotřebí 9 hlasů,

²⁴ WILLIAMS, SCHABAS: Article 13..., s. 572.

u záležitostí většího významu je zapotřebí také 9 hlasů, ovšem tyto záležitosti musí být schváleny všemi stálými členy Rady bezpečnosti. Jak bude uvedeno dále, tento požadavek často znemožňuje Radě bezpečnosti přijmout rozhodnutí a fakticky tak paralyzuje její činnost.

Navíc všichni stálí členové disponují právem hlasovat proti rozhodnutí, tedy fakticky ho vetovat, což vede k tomu, že rozhodnutí není přijato. Z historie vyplývá, že tohoto práva stálí členové využívají poměrně často, přičemž jde opět o akt, kterým je omezena (či dokonce až znemožněna) činnost Rady bezpečnosti.

Problémem užití veta je mimo jiné také fakt, že ačkoliv Charta OSN zakazuje členu Rady bezpečnosti účastnit se hlasování v otázkách, které se ho týkají²⁵, nevztahuje se tento zákaz na Kapitulu VII Charty. Tento problém se tak ukázal například v případě okupace Kuvajtu Irákem²⁶. Je také obvyklé (respektive bývalo), že velmoci, které jsou stálými členy Rady bezpečnosti, blokovaly rozhodnutí, která by měla za následek přijetí sankcí směřujících proti státům v jejich zájmové sféře²⁷.

Další možností je také zdržení se hlasování, kdy je stále možné dané usnesení po dosažení potřebného množství hlasů přijmout²⁸.

Značný rozdíl oproti Valnému shromáždění je v možnosti vymáhání rezolucí Rady bezpečnosti. Oproti rozhodnutím, usnesením a rezolucím Valného shromáždění jsou totiž členské státy OSN povinny implementovat usnesení Rady bezpečnosti²⁹, přičemž Rada bezpečnosti může vynutit dodržování svého usnesení ekonomickými sankcemi nebo i vojenskou akcí.

Otázku jednotlivých druhů rozhodnutí Rady bezpečnosti upravuje zejména kapitola VII Charty OSN. Jak již bylo uvedeno výše, na základě ustanovení této kapitoly může Rada bezpečnosti přijímat usnesení, která mají pro členské státy závazný charakter. Z hlediska povahy těchto usnesení se člení na dvě kategorie.

První kategorií jsou rozhodnutí, která mají charakter neozbrojených akcí. Vzhledem k povaze Organizace spojených národů se tento typ donucení jeví jako

²⁵ Čl. 27 Charty OSN

²⁶ AUST, A. *Handbook of International Law*. Cambridge: University Press, 2005, s. 214.

²⁷ SEIDL- HOHENVELDERN, I. *Mezinárodní právo veřejné*. V překladu Moniky Pauknerové. Praha: CODEX Bohemia, s.r.o., 1999, s. 336.

²⁸ OSN: *Intergovernmental Negotiations and Decisions Making at United Nations : a Guide*, s. 3-13.

²⁹ DAVID, V. *Sankce v mezinárodním právu*. Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně – právnická fakulta, 1976, s. 82.

více žádoucí, kdy nedochází k příliš velkému nárůstu napětí, a situace je řešena více méně pokojně. Tento typ usnesení vydává Rada bezpečnosti na základě článku 41 Charty OSN, ovšem v praxi se ukazuje, že Rada bezpečnosti v těchto svých rozhodnutích na zmíněný článek neodkazuje, ale odvolává se přímo na kapitolu VII Charty OSN. V takovém případě vychází i z článku 39 Charty OSN, na základě kterého má Rada bezpečnosti pravomoc posoudit dané jednání a zvolit adekvátní opatření.

Neozbrojená donucení mohou mít v praxi různou podobu. Nejčastěji jde o opatření ekonomické a finanční povahy, kdy je obvykle omezen dovoz a vývoz určitých komodit z daného státu a také finanční toky³⁰. Tato opatření tak obvykle omezují dovoz prostředků sloužících k výrobě zbraní (či přímo zbraní jako takových), nebo omezují vývoz komodit, které jsou primárním výrobním a vývozním artiklem daného státu. Např. v případě Iráku se jednalo o vývoz a prodej ropných produktů a v případě Libérie šlo o vývoz a prodej dřeva a produktů z něj³¹. Zajímavým opatřením bylo omezení dovozu luxusního zboží, které bylo uplatněno vůči KLDŘ³². Problémem v tomto případě se ukázalo to, že ani Organizace spojených národů samotná nedefinovala přesně, co je za luxusní zboží považováno³³. Zatímco tedy tato opatření se týkají vždy pouze specifické komodity, ve zvláště závažných případech mohou být využity i tzv. komplexní donucovací prostředky ekonomické povahy, které, jak už z jejich názvu vyplývá, směřují proti dovozu a vývozu obecně. Dosud byla tato opatření použita v pěti případech, např. proti jižní Rhodesii³⁴ či Haiti³⁵.

U výše uvedeného opatření však OSN stanovila určité výjimky, když některým komoditám přiřkla humanitární charakter, což v praxi znamená, že jejich dovoz nepodléhá žádnému omezení a není podmíněn ani souhlasem

³⁰ FARRALL, M. F. *United Nations Sanctions and the Rule of Law*, 1. vyd. New York: Cambridge University Press, 2007. s. 66.

³¹ Rezoluce Rady bezpečnosti ze dne 6. 5. 2003, č. 1478

³² Rezoluce Rady bezpečnosti ze dne 14. 9. 2006, č. 1718

³³ FARRALL, M. F. *United Nations Sanctions and the Rule of Law*, 1. vyd. New York: Cambridge University Press, 2007. s. 119

³⁴ Rezoluce Rady bezpečnosti ze dne 29. 5. 1968, č. 253

³⁵ Rezoluce Rady bezpečnosti ze dne 6.5.1994, č. 917

tzv. Sanction Committee (výbory, které dohlížejí na dodržování opatření). Mezi tyto komodity patří léky, ošacení či materiály pro studium a vzdělávání³⁶.

Dalšími druhy neozbrojeného donucení, které jsou využívány Radou bezpečnosti OSN, jsou přerušení diplomatických styků, přerušení leteckého spojení, opatření morální povahy a opatření organizační povahy. Zatímco v případě prvních dvou donucení je jejich zaměření patrné již z jejich označení, u dalších dvou je třeba bližšího vysvětlení.

Opatření morální povahy již ze své podstaty nemá přímý účinek (tedy nedopadá na sankcionovaný stát v tom smyslu, že by mu byl omezen přístup k některým komoditám či službám). Jedná se o takový typ opatření, které má spíše informační povahu spočívající v tom, že ostatním státům je ukázáno, že daný stát nerespektuje mezinárodní právo. V praxi se tento druh opatření objevuje zejména v oblasti kultury či sportu. Typickým příkladem byla neúčast některých států na olympijských hrách v Moskvě v roce 1980, kdy ovšem tato sankce (spojená s účastí Sovětského svazu na invazi do Afghánistánu) byla spíše projevem nepřátelství v rámci Studené války a nikoliv projevem donucovacích akcí OSN. OSN samotná tento druh opatření použila vůči Bosně a Hercegovině³⁷, kdy na základě rezoluce byla uložena členským státům OSN povinnost zamezit účasti sportovců a sportovních týmů Bosny a Hercegoviny na sportovních utkáních a dále také přerušit vědeckou a kulturní spolupráci s tímto státem³⁸. Tento praktický projev potvrzuje již výše uvedenou povahu tohoto typu donucení, kdy nejde o akci, která by omezovala či znemožňovala samotný chod státu, ale dává pouze na vědomí, že se daný stát provinil vůči mezinárodnímu právu a spolupráce s ním není žádoucí.

Jak plyne z výše uvedeného, má Rada bezpečnosti k dispozici široký rejstřík nevojenských donucovacích opatření. Jako zásadní problém se zde ukazuje nedostatek politické vůle k přijetí těchto opatření a zejména pak nadužívání práva veta v rámci rozhodování Rady bezpečnosti.

Zvláštní postavení v rámci nevojenských donucovacích opatření mají opatření organizační povahy. Jejich specifičnost je dána tím, že směřují

³⁶ FARRALL, M. F. *United Nations Sanctions and the Rule of Law*, 1. vyd. New York: Cambridge University Press, 2007. s. 109.

³⁷ Rezoluce Rady bezpečnosti ze dne 30.5. 1992, č. 757

³⁸ FARRALL, M. F. *United Nations Sanctions and the Rule of Law*, 1. vyd. New York: Cambridge University Press, 2007. s. 126.

k upravení, tedy zejména k omezení práv a výsad, které má daný stát v rámci svého postavení jako člena Organizace spojených národů. Z toho vyplývá i jisté riziko v případě použití tohoto druhu donucovacích opatření bez použití ozbrojené síly a sice to, že tento druh opatření nemusí být vždy dostatečně účinný.

Právní základ pro použití tohoto druhu opatření je dán články 5, 65, 19 a 94 Charty OSN. Primárním článkem je přitom článek č. 5, ve kterém se říká, že: „Člena Organizace spojených národů, proti kterému Rada bezpečnosti podnikne preventivní nebo donucovací akci, může Valné shromáždění zbavit na její doporučení výkonu členských práv a výsad. Výkon těchto práv a výsad může obnovit Rada bezpečnosti“.³⁹

V případě využití tohoto druhu donucovacího opatření se vychází z toho, že proti danému státu již bylo použito některé z donucovacích opatření podle kapitoly VII Charty Organizace spojených národů, ovšem toto donucovací opatření nemělo dostatečný účinek⁴⁰.

Rada bezpečnosti při použití tohoto typu donucovacího opatření doporučí Valnému shromáždění, aby zbavilo daný stát možnosti výkonu členských práv. To se projeví zejména tak, že Valné shromáždění může vyloučit daný stát ze svého jednání či z jednání dalších orgánů Organizace spojených národů a smí mu odebrat možnost být do těchto orgánů volen. Důležité přitom je, že členskému státu zůstávají všechny povinnosti z členství vyplývající⁴¹. Tímto opatřením totiž nezaniká členství státu v Organizaci spojených národů, pouze možnost výkonu členských práv.

Užití výše uvedeného opatření se zatím pohybuje pouze v teoretické rovině, neboť Rada bezpečnosti jej dosud nikdy nevyužila (ač v několika případech již bylo o jeho užití diskutováno). Zde je nutné upozornit, že rozhodně nejde o nevratný proces a že členská práva lze danému státu po zlepšení situace opět vrátit, a to na základě pouhého rozhodnutí Rady bezpečnosti⁴².

³⁹ Článek 5 Charty OSN

⁴⁰ SIMMA, B., *The Charter of the United Nations a Commentary*. 2. Vyd. New York: Oxford University Press Inc., 2002, s. 198

⁴¹ DAVID, V. *Sankce v mezinárodním právu*. 1. vyd. Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně- právnická fakulta, 1976. s. 101.

⁴² SIMMA, B., *The Charter of the United Nations a Commentary*. 2. Vyd. New York: Oxford University Press Inc., 2002, s. 204.

Oproti výše uvedenému opatření, které má povahu částečného omezení, lze v souladu s článkem 6 Charty Organizace spojených národů stát také vyloučit. Článek 6 totiž uvádí, že: „Člena Organizace spojených národů, který soustavně porušuje zásady této Charty, může Valné shromáždění na návrh Rady bezpečnosti vyloučit.“⁴³ Za porušování zásad Charty je pak nutné chápat nejen porušování zákazu použití síly, ale také například odmítání účasti na akcích OSN nebo opakované porušování dalších závazků. Vždy je ovšem důležité to, že se jedná o opakované prohřešky a nikoliv o ojedinělé činy.

Otázkou je, nakolik je vyloučení členského státu efektivním způsobem donucení. V případě vyloučení totiž stát přestává být členem Organizace spojených národů, ale neztrácí možnost na tento stát působit. Podle článku 2 odstavce 6 může OSN působit i na nečleny a zajistit, aby jednaly podle zásad Charty OSN, pokud se jedná o otázky zachování mezinárodního míru a bezpečnosti. Z tohoto hlediska se tedy vyloučení členského státu jeví jako opatření poslední instance, které je v praxi nepříliš efektivní a naopak může působit proti cílům Organizace spojených národů.

Charta Organizace spojených národů pamatuje i na případy, kdy členské státy neplatí členské příspěvky. Konkrétně jsou tyto případy upraveny v článku 19 Charty, který umožňuje takovému státu odejmout hlasovací právo na Valném shromáždění⁴⁴. Toto opatření je použito v případě, pokud se výše nedoplatek rovná nebo převyšuje nedoplatek za uběhlé dva roky. Vždy jsou přitom zvažovány skutečnosti, které stát k neplacení členských příspěvků vedou. Pokud je zjištěno, že neplacení bylo způsobeno skutečnostmi, které daný stát nemohl ovlivnit, hlasovací právo je mu ponecháno.

Článek 94 Charty Organizace spojených národů pak souvisí s činností Mezinárodního soudního dvora. Rada bezpečnosti má tak v souladu s tímto článkem Charty možnost přijímat doporučení či opatření vůči státu, který rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora nerespektuje. Obvykle se bude jednat o opatření uvedená výše a popsaná v článku 41 Charty, pokud by ovšem nerespektováním rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora mohl být ohrožen

⁴³ Článek 6 Charty OSN

⁴⁴ DAVID, V. *Sankce v mezinárodním právu*. 1. vyd. Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně právnická fakulta, 1976. s. 101.

mezinárodní mír či bezpečnost, nelze vyloučit ani použití akcí zahrnujících použití síly podle článku 42 Charty Organizace spojených národů⁴⁵.

Z povahy organizačních opatření vyplývá, že jde spíše o doplňková opatření. Stejně jako i u jiných opatření je zde zásadní problém v případě užití práva veta stálými členy Rady bezpečnosti. Je totiž nepravděpodobné, že by některý ze stálých členů souhlasil s užitím těchto opatření, pokud by směřovalo proti němu či proti státu v jeho zájmové sféře. Tím je tedy praktická použitelnost a efektivita těchto opatření do značné míry omezena a závislá na libovůli Rady bezpečnosti, zejména jejích stálých členů.

Jako druhý ze základních typů donucovacích opatření zná Charta Organizace spojených národů akce s použitím ozbrojené síly. Jak již z povahy tohoto donucení vyplývá, použije se zejména v případech, kdy prohřešek státu vůči mezinárodnímu právu nebo vůči jeho závazkům je velmi vážný.

Použití ozbrojené akce vychází ze základní zásady mezinárodního práva, která zapovídá užití síly či pouhé hrozby silou. Vychází se zde přitom z názoru, že agrese (tedy použití síly) vůči jednomu členskému státu se rovná agresí proti všem členským státům.

V úvodu této pasáže je také třeba zdůraznit, že při řešení problémů Organizace spojených národů upřednostňuje neozbrojená opatření, což je ostatně dáno i strukturou Charty Organizace spojených národů, kde článek 41 upravující používání opatření nezahrnující použití ozbrojené síly předchází článku 42, který se zabývá opatřeními s použitím ozbrojené síly. Článek 42 pak stanoví, že akce v něm uvedené se použijí až tehdy, pokud jsou sankce podle článku 41 nedostatečné⁴⁶. Bude se jednat o nasazení sil leteckých, námořních nebo pozemních v tak širokém rozsahu, jak bude Rada bezpečnosti považovat za nutné pro obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti.

Právě článek 42 Charty Organizace spojených národů je tím ustanovením, které jako první upravuje podmínky a možnosti použití ozbrojeného donucovacího opatření. Významné je, že opatření podle tohoto článku mohou být užitá, aniž by jim předcházela opatření podle článku 41. Zde záleží na názoru

⁴⁵ DAVID, V. *Sankce v mezinárodním právu*. 1. vyd. Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně právnická fakulta, 1976. s. 101.

⁴⁶ Článek 42 Charty OSN

Rady bezpečnosti, zda by opatření podle článku 41 byla dostatečně účinná k vyřešení problému.

V případě použití donucovacího opatření podle článku 42 mohou být ke spolupráci vyzvány i regionální organizace (typicky je to Africká unie) či v souladu s článkem 43 ozbrojené síly, které jsou podle tohoto článku členské státy Organizace spojených národů povinny dát k dispozici⁴⁷.

Článek 42 tak dává Radě bezpečnosti velmi flexibilní nástroj k řešení problémů, kdy záleží jen na jejím uvážení, zda donucovací opatření na základě tohoto článku lze použít. V případě, že Rada bezpečnosti užití takového opatření schválí, je možné jej provést prakticky ihned.

Ačkoliv by se tedy mohlo zdát, že jde o hojně využívaný nástroj, v dosavadní historii jej Rada bezpečnosti použila pouze ojedinele. Poprvé v roce 1950 při Korejské krizi, potom ho nevyužila až do roku 1990 proti Iráku. Důvodem, proč nebylo toto ustanovení využíváno dříve, byla zejména studená válka, kdy oba hlavní protihráči, Sovětský svaz i Spojené státy, disponovali jako stálí členové Rady bezpečnosti právem veta, což fakticky znemožňovalo užití tohoto prostředku.

I v současné době lze ovšem nalézt důvody, proč je praktické využití článku 42 komplikované. Prvním z těchto důvodů je povinnost Rady bezpečnosti rozhodnout v souladu s článkem 39 Charty o tom, zda dotčený stát svým chováním ohrozil nebo porušil mír, či zda se jedná o útočný čin.

Druhým problémem je fakt, že ačkoliv členské státy jsou dle článku 43 povinny na vyžádání Rady bezpečnosti poskytnout ozbrojené síly k realizaci daného opatření, jejich koordinace a užití je v praxi obtížné. To je způsobeno faktem, že členské státy poskytují své ozbrojené síly Organizaci spojených národů na základě zvláštních dohod, přičemž tyto dohody jsou ratifikovány členskými státy Organizace spojených národů. Vzhledem k počtu členských států je tato procedura velmi časově náročná a do značné míry tak omezuje flexibilitu tohoto nástroje.

Druhým problémem, který se týká užití a koordinace ozbrojených sil poskytnutých jednotlivými členskými státy, je fakt, že tyto ozbrojené síly přestávají spadat pod velení jednotlivých států a přecházejí v souladu s článkem

⁴⁷ ČEPELKA, Č., ŠTURMA, P., *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 622.

47 Charty pod velení Vojenského štábního výboru. Členy tohoto výboru jsou přitom náčelníci štábů stálých členů Rady bezpečnosti⁴⁸ nebo jejich zástupců, což u některých států může vzbudit pochybnosti o objektivitě tohoto výboru a o transparentnosti využití poskytnutých sil. V roce 1947 se objevila snaha tento problém vyřešit vypracováním tzv. Obecných principů, podle kterých by poskytnuté síly měly i nadále spadat pod velení těch států, které je propůjčily.⁴⁹ Bohužel, Rada bezpečnosti nikdy tyto Obecné principy nepotvrdila.

Alternativou k výše uvedenému postupu, který, jak vyplývá z úvodního popisu, s sebou přináší celou řadu problémů, je využití článku 48 Charty. Podle tohoto článku *Akce nutné k provedení rozhodnutí Rady bezpečnosti pro udržení mezinárodního míru podnikají všichni nebo někteří členové Organizace spojených národů, jak Rada určí.*⁵⁰

Na základě článku 48 je tak Rada bezpečnosti zmocněna fakticky pověřit některé z členských států Organizace spojených národů, aby svými silami provedly realizaci rozhodnutí Rady bezpečnosti. Tento postup byl tak mimo jiné zvolen i v roce 1991, kdy Rada bezpečnosti k realizaci svého rozhodnutí zmocnila Spojené státy a Velkou Británii.⁵¹

Jako určitý problém vidí někteří autoři v případě využití tohoto článku to, že Rada bezpečnosti jej neuzivá opakovaně, tím tedy nedochází k užití tohoto článku v praxi a jeho význam slábně⁵².

Druhou, a mnohem významnější námitkou, je to, že samotným článkem 48 nemohou být změněny další povinnosti stanovené v Chartě. V konkrétním případě jde zejména o povinnosti stanovené článkem 43, kdy podle názoru některých autorů musí i v případě využití článku 48 předcházet postup podle článku 43, tedy uzavření a následná ratifikace zvláštních dohod⁵³. Tito autoři tak přiznávají

⁴⁸ Článek 47 odst. 2 Charty OSN

⁴⁹ DAVID, V. *Sankce v mezinárodním právu*. 1. vyd. Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně – právnická fakulta, 1976. s. 99

⁵⁰ Článek 48 odst. 1 Charty OSN

⁵¹ ČEPELKA, Č., ŠTURMA, P., *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 664.

⁵² The American Society of International Law, Nederlandse Vereniging Voor Internationaal Recht. *Contemporary International Law issues: Opportunities at a Time of momentous Change*. 1. vyd. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers, 1994, s. 343.

⁵³ SIMMA B., *The Charter of the United Nations a Commentary*. 2. Vyd. New York: Oxford University Press Inc., 2002, s. 776.

význam pro užití článku 48 pouze v případě neozbrojeného donucení podle článku 41.

5. Vztah pravomocí Valného shromáždění a Rady bezpečnosti

Z předchozích kapitol vyplývá, že Valné shromáždění a Rada bezpečnosti v rámci dosahování cílů Organizace spojených národů úzce spolupracují, případně je jejich činnost vzájemně ovlivňována, kontrolována i řízena. Tento proces přitom vychází ze specifík postavení obou orgánů v rámci Organizace spojených národů, z jejich struktury i procesů rozhodování a závaznosti jejich rozhodnutí. Obecně lze říci, že v rámci této činnosti se oba orgány svým způsobem doplňují a je to právě jejich spolupráce, která umožňuje Organizaci spojených národů relativně flexibilním způsobem plnit své poslání.

5.1. Společnost národů

Na úvod této části je důležité zanalyzovat situaci, která existovala v oblasti sankcí (ty jsou nejvýznamnějším projevem kompetencí Rady bezpečnosti i Valného shromáždění) před přijetím Charty OSN.

V době před vznikem Společnosti národů jako předchůdce Organizace spojených národů si jednotlivé státy vyhrazovaly právo vyhlášovat a vést válku jako prostředek řešení sporů v případě, když se vyskytla mezera v proceduře mírového řešení sporů, přičemž přes to, že vyhlášení války bylo obvykle posuzováno jako politováníhodný akt, tehdejší subjekty mezinárodního práva byly toho názoru, že mezinárodní právo v podobě, v jaké tehdy existovalo, není schopné vyhlásování a vedení válek zabránit⁵⁴. Obvykle se tedy státy uchýlovaly spíše k omezeným opatřením podle toho, zda byla válka vyhlášena jejich spojenci nebo státu, v němž měly určitý zájem nebo který patřil do jejich sféry vlivu.

Situace se do určité míry změnila po vzniku Společnosti národů. U ní totiž otázka sankcí představovala jednu z nejdůležitějších problematik, kterou se měla Společnost národů zabývat. Samotný text zakládajícího dokumentu Společnosti národů pak výslovně uváděl, že státy, které vyhlásí válku v rozporu s tímto dokumentem, se automaticky stávají objektem sankcí. Jako problém se ukázala být interpretace tohoto ustanovení. Nepanoval totiž jednotný názor na to, kdo by

⁵⁴ LAWRENCE, T.. *The Principles of International Law*. 7th edn (Boston, DC: Heath & Co, 1923), s. 311.

měl závazně stanovit, že v určitém případě došlo k vyhlášení války v rozporu s paktem Společnosti národů. Stejně tak panovaly kontroverze v otázce, zda státy mohou být skutečně zavázány k dodržování sankcí. To bylo částečně vyřešeno v roce 1921, kdy Společnost národů přijala rezoluci, podle které se měly jednotlivé členské státy rozhodnout samy, zda došlo vyhlášením války k porušení paktu nebo nikoliv⁵⁵.

5.2. Střet kompetencí

V rámci střetu kompetencí je nutné vycházet zejména z faktu, že primárním cílem Organizace spojených národů je zajišťovat mezinárodní mír a bezpečnost a působit jako jakýsi katalyzátor spolupráce mezi jednotlivými státy.

Z tohoto hlediska je tedy dána primární odpovědnost Radě bezpečnosti, ač je tvořena pouze malou částí členů Organizace spojených národů, a Valné shromáždění má pouze odpovědnost sekundární⁵⁶. Tento názor je potvrzen také zněním článku 24 odst. 1 Charty OSN, ze kterého vyplývá převaha Rady bezpečnosti v otázkách mezinárodního míru a bezpečnosti.

Z univerzálnosti kompetencí Valného shromáždění, o níž bylo pojednáno v kapitole 3, je možné dovodit, že jakákoliv otázka diskutovaná Radou bezpečnosti může být projednávána i Valným shromážděním. Dále je možné dovodit také to, že Valné shromáždění může v případě, že jednání o určité otázce bylo staženo z programu Rady bezpečnosti nebo Rada bezpečnosti svou funkcí nevykonává, doporučení přijímat. Konečně z článku 11 odst. 2 Charty vyplývá, že při potřebě akce musí být Rada bezpečnosti informována Valným shromážděním, a to bez ohledu na fakt, zda toto informování proběhlo před rozpravou nebo po ní.⁵⁷

Možnost Valného shromáždění vyjadřovat se k otázkám míru a bezpečnosti a činit doporučení Radě bezpečnosti a jednotlivým členským státům OSN vyplývá také z článku 10, 14 a 15 Charty OSN, přičemž ale takové

⁵⁵ League Assembly Res. 4 (27 September 1921): League of Nations Document A.1921.P, 453.

⁵⁶ DAVID, V. *Sankce v mezinárodním právu*. 1. vyd. Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně právnická fakulta, 1976. s. 87,

⁵⁷ DAVID, V.. *Sankce v mezinárodním právu*. Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně – právnická fakulta, 1976. s. 88.

doporučení musí být schváleno nejméně dvěma třetinami zástupců přítomných a hlasujících.

5.2.1. Válka v Koreji – právo veta

Prvním konfliktem, kde se projevil rozdíl mezi kompetencemi Valného shromáždění a Rady bezpečnosti, byla Korejská válka. Na úvod je třeba říci, že situace v Koreji byla ze strany OSN monitorována již od roku 1947, a to prostřednictvím tzv. Korejské komise zřízené Valným shromážděním⁵⁸. Tato komise měla za úkol především dohlížet na průběh voleb. V průběhu následujících let však docházelo ke zhoršování vztahů mezi Severní a Jižní Koreou a dne 25. 6. 1950 informovaly Spojené státy generálního tajemníka OSN o tom, že severokorejské síly začínají obsazovat území Jižní Koreje, a zároveň požádaly o mimořádné zasedání Rady bezpečnosti. Ta se sešla ještě téhož dne a přijala rezoluci, ve které požadovala zastavení násilí a stažení jednotek⁵⁹. Následně byla Radou bezpečnosti přijata další rezoluce⁶⁰, ve které již bylo jednání Severní Koreje charakterizováno jako porušení míru, přičemž v podstatě tato rezoluce umožňovala vojenský zásah pod záštitou OSN.

Korejská válka také přinesla podstatné změny v kompetencích Rady bezpečnosti a Valného shromáždění, a to díky přijetí rezoluce Valného shromáždění č. 377 (Achesonův plán), která bude podrobněji popsána v další části. Snahou tohoto převodu kompetencí bylo omezit jednání zejména Sovětského svazu, který častým využíváním práva veta fakticky paralyzoval činnost Rady bezpečnosti⁶¹. Přitom bylo využito i to, že článek 24 Charty OSN v případě Rady bezpečnosti hovoří o primární odpovědnosti, a tedy že Valné shromáždění může mít v otázkách bezpečnosti a míru odvozenou, sekundární odpovědnost.

⁵⁸ BOWETT, W.T., BARTON, G.P. *United Nations Forces (A legal study)* [online]. New York: Frederick A. Praeger Inc. Publishers, 1964 [cit. 2013-23-2]. s. 29

⁵⁹ Rezoluce Rady bezpečnosti č. 82 ze dne 25. 6. 1950

⁶⁰ Rezoluce Rady bezpečnosti č. 83 ze dne 27. 6. 1950

⁶¹ ČEPELKA, Č., ŠTURMA, P. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003.

Vzhledem k tehdejší politické situaci byl však názor na otázku primární a sekundární odpovědnosti značně odlišný u amerických a sovětských autorů.

Američtí autoři vycházeli z toho, že podle článku 10, 11 a 14 Charty OSN je skutečně možné Valnému shromáždění přiznat sekundární odpovědnost v oblasti zajišťování bezpečnosti a míru⁶². K tomuto názoru je ovšem nutné dodat, že ačkoliv má Valné shromáždění tuto pravomoc (což je neoddiskutovatelné), jeho usnesení mají pouze doporučující charakter a nejsou tedy právně závazné. Na základě tohoto je tedy možné dovodit, že otázka možnosti Valného shromáždění rozhodovat v oblasti mezinárodního míru a bezpečnosti je přinejmenším diskutabilní a je nutné se spíše klonit k tomu, že Valné shromáždění pravomoc rozhodovat v této oblasti nemá.

Sovětští autoři již od počátku odmítali sekundární odpovědnost Valného shromáždění v oblasti mezinárodního míru a bezpečnosti. Podle nich je nutné vycházet z toho, že v oblastech, které by mohly zahrnovat případné použití síly, je kompetentní rozhodovat pouze Rada bezpečnosti. Vycházeli přitom z výkladu článku č. 11 odst. 2, 43 a 47 a článku 24 Charty OSN⁶³. Podle názoru sovětských autorů totiž výklad těchto článků znamená, že Valné shromáždění musí postoupit každé rozhodnutí, které vyžaduje použití síly, Radě bezpečnosti. Sovětští autoři také opětovně kritizovali formální nedostatky Achesonova plánu, tedy zejména již zmiňované nevytvoření Vojenského štábního výboru a neuzavření smluv, které předpokládá článek 43 Charty OSN.

S ohledem na určité kontroverze vyvstala řada nejasností v otázce povahy této akce. Řada autorů se tak například snažila vypořádat s tím, zda šlo o akci Spojených států, nebo skutečně o akci Organizace spojených národů. Zastánci názoru, že šlo o akci Spojených států argumentují obvykle tím, že Spojené státy poskytly největší množství sil a že si také podržely vrchní velení nad těmito silami. Zde se jednalo obvykle o autory ze zemí bývalého východního bloku, kteří v souladu s tehdejší ideologií tvrdili, že se jedná o akci amerických imperialistů provedenou pod záštitou OSN⁶⁴.

⁶² BOWETT, W.T., BARTON, G.P. *United Nations Forces (A legal study)* [online]. New York:Frederick A. Praeger Inc. Publishers, 1964 [cit. 2013-23-2].

⁶³ BOWETT, W.T., BARTON, G.P. *United Nations Forces (A legal study)* [online]. New York:Frederick A. Praeger Inc. Publishers, 1964 [cit. 2013-23-2].

⁶⁴ Viz např. V. DAVID, *Sankce v mezinárodním právu*. Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně – právnická fakulta, 1976

Oproti tomu většina ostatních autorů, kteří vycházejí z textů rezolucí, souhlasí s tvrzením, že se jednalo o akci OSN. D.W.Bowett ve své knize⁶⁵ ostatně uvádí, že existuje řada důkazů o tom, že Rada bezpečnosti, Valné shromáždění, Spojené státy a dokonce i Čínská lidová republika a další státy účastníci se korejské války se přikláněly k názoru, že se jednalo o akci OSN a že jednotky, které tuto akci provedly, byly jednotkami OSN. Na fakt, že většina těchto jednotek pocházela ze Spojených států a že vlastními silami přispěl pouze zlomek členských států OSN, lze sice dle Bowetta pohlížet s politováním, ale danou povahu těchto sil to nemění.

S ohledem na skutečnost, že po několika měsících se Sovětský svaz opět vrátil do Rady bezpečnosti, čímž byl faktický výkon její činnosti znemožněn, se Spojené státy rozhodly přenést iniciativu na Valné shromáždění, ve kterém by (alespoň dle svého tehdejšího názoru) mohly přece jen snadněji prosadit své názory a záměry. Přenos této iniciativy pak měl proběhnout na základě již zmíněné rezoluce č. 377 *Uniting for peace*.

Jako obrovský problém, který Achesonův plán přinesl, se ukázala být skutečná duplikace všech procesů tak, aby se tyto pokud možno obešly bez nutnosti jejich schválení Radou bezpečnosti. Praktickým příkladem tohoto postupu bylo zřízení Výboru kolektivních opatření, který de facto suploval Vojenský štábní výbor. Tím se ovšem dostala tato rezoluce do konfliktu s Chartou OSN, neboť pokud Valné shromáždění nemá podle Charty OSN pravomoc činit závazná rozhodnutí v oblasti mezinárodního míru a bezpečnosti, nelze toto omezení obcházet vytvořením dalšího orgánu, kterému by tyto kompetence přiznány byly.

Oproti této kontroverzní změně byla druhá změna, tedy možnost svolávat tzv. zvláštní zasedání, přijata téměř jednomyslně. V praxi tak došlo ke změně jednacího řádu Valného shromáždění, kdy do 24 hodin po přijetí žádosti od Rady bezpečnosti je možné svolat zvláštní zasedání Valného shromáždění. To nesmírně urychluje řešení daného problému. Faktem, který vedl k přijetí této změny, bylo

⁶⁵ BOWETT, W.T., BARTON, G.P. *United Nations Forces (A legal study)* [online]. New York: Frederick A. Praeger Inc. Publishers, 1964 [cit. 2013-23-2].

také to, že i země východního bloku možnost svolat zvláštní zasedání v několika případech využily (např. v době tzv. Suezské krize)⁶⁶.

Mimo tyto základní změny pak rezoluce č. 377 přinesla i zavedení povinnosti členských států vyčlenit ze svých ozbrojených sil jednotky, které by byly k dispozici OSN na žádost Rady bezpečnosti nebo Valného shromáždění v případě užití kolektivních ozbrojených opatření, dále vznik skupiny vojenských expertů, která by měla výše zmíněným jednotkám poskytovat technické poradenství a ustanovení Mírové komise pozorovatelů, která by měla sloužit jako první stupeň, kdy by měla podávat informace o situacích, u kterých hrozí ohrožení mezinárodního míru nebo bezpečnosti.

Obecně však lze říci, že Achesonův plán byl kontroverzní, neboť se snažil obcházet zásady stanovené Chartou OSN, a to prostřednictvím přenosu kompetencí, které Charta OSN svěřila Radě bezpečnosti, na Valné shromáždění. Přes zcela zjevně správný úmysl umožnit flexibilnější fungování Rady bezpečnosti a omezit vliv používání práva veta na její činnost tak byl Achesonův plán postupně pozapomenut a odsouzen k neužívání⁶⁷. Na základě této rezoluce může pouze Valné shromáždění provádět doporučení členským státům ohledně kolektivního opatření a ani podle této rezoluce nemůže Valné shromáždění povolit použití síly, neboť to i nadále zůstalo výsadou Rady bezpečnosti.

5.2.2. Kyrgyzstán – program R2P

Nejnovější událostí, která byla zvolena pro účely této kapitoly, je řešení otázky genocidy v Kyrgyzstánu. První jednání Rady bezpečnosti k této otázce proběhlo 14. června 2010, kdy Rada bezpečnosti byla o situaci v Kyrgyzstánu informována Generálním podtajemníkem pro politické záležitosti, tedy fakticky členem jiného orgánu (v tomto případě členem Valného shromáždění)⁶⁸. V návaznosti na tuto informaci pak tehdejší předseda Rady bezpečnosti OSN vydal prohlášení pro tisk, ve kterém podpořil snahy generálního tajemníka OSN

⁶⁶ ČEPELKA, Č., ŠTURMA P., *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s.471

⁶⁷ ČEPELKA, Č., ŠTURMA, P., *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s.

471

⁶⁸ Security Council Report 2010a.

a také regionálních organizací, které se snažily situaci vyřešit ještě před zásahem OSN, a vyzval ke klidnému řešení situace. Zároveň pak odsoudil i probíhající násilí. Je třeba říci, že v tomto případě se jednalo spíše o neformální úkon předsedy Rady bezpečnosti, ačkoliv byl proveden za konsenzu všech členů Rady bezpečnosti. Postupně Rada bezpečnosti obdržela další informace o situaci v Kyrgyzstánu, které uváděly zejména to, že situace se nelepší, ale stále přetrvává.⁶⁹

V rámci procesu informování byl vyzdvižen také význam regionálních organizací, zejména jejich vliv na vznik a podporu prostředí umožňujícího smírné řešení situace a obnovu klidného stavu.

V rámci řešení situace v Kyrgyzstánu bylo důležité, že se jednalo o první akci, kdy se využil tzv. Responsibility to Protect (R2P), tedy nový proces při „peacemaking“ a „peacekeeping“ operacích OSN (a „peacebuilding“ – dělení Mírových operací OSN na operace vytváření, budování a udržování míru), který byl zaměřen především na spolupráci OSN a subjektů mimo OSN v rámci zajišťování mezinárodního míru a bezpečnosti.

R2P – Responsibility to Protect, doktrína odpovědnost za ochranu, tento koncept má zabránit genocidám a zločinům proti lidskosti. Program je zaměřen na prevenci, ale jsou v něm obsaženy mechanismy, které umožňují silovou intervenci na ochranu civilního obyvatelstva. Použití síly se považuje za poslední prostředek. Pokud stát sám nebude schopen uchránit své obyvatelstvo má mezinárodní komunita odpovědnost pomoci, nejdříve pomocí opatření nezahrnující užití síly, např. ekonomických sankcí.

Projevem tohoto procesu byl dopis od zástupce Ruské federace Vitalije Čurkina, adresovaný Radě bezpečnosti a generálnímu tajemníkovi OSN, který obsahoval prohlášení přijaté na konzultačním setkání Organizace Smlouvy o kolektivní bezpečnosti (OSKB) a který mimo jiné uváděl, že se zástupci členských států OSKB dohodli na přípravě detailního návrhu na snížení etnického napětí v Kyrgyzstánu⁷⁰. Tento dopis byl však jedinou oficiální komunikací mezi Radou bezpečnosti a subjektem stojícím mimo OSN, jak to předpokládá program R2P, neboť samotná kyrgyzstánská vláda žádost o pomoc předpokládanou v tomto programu nezaslala.

⁶⁹ Security Council Report 2010b.

⁷⁰ UN Doc. A/65/2: 175

Rada bezpečnosti se k otázce Kyrgyzstánu vyjádřila naposledy na zasedání 5. srpna 2010, kdy byli její členové informováni o snahách (zejména diplomatických) Regionálního centra OSN pro preventivní diplomacii ve Střední Asii. Zajímavostí je, že Valné shromáždění ani žádný z jeho šesti hlavních výborů se k otázce etnického napětí v Kyrgyzstánu ani k otázce souvisejících rezolucí nevyjádřil.

V rámci tohoto lze tedy říci, že se program R2P příliš neprosadil, neboť Valné shromáždění v této otázce nereagovalo vůbec a Rada bezpečnosti řešila situaci pouze již zmiňovaným tiskovým projevem svého předsedy, ve kterém odsoudil probíhající násilí.

Problémem se ukázal být fakt, že koncept R2P stojí na tom, že se posuzuje případ od případu, a že zde neexistují žádné objektivní podmínky, jejichž splnění by zaručovalo podřazení pod tento koncept. To je patrné zejména z aktivit Ruské federace a Spojených států jako stálých a patrně nejvýznamnějších členů Rady bezpečnosti, kdy oba tyto státy použily koncept R2P v situacích, kdy jeho použití bylo neoprávněné a přinejmenším kontroverzní. V případě Ruské federace šlo o akci v Gruzii v roce 2008. V případě Spojených států šlo o zásah v Iráku v roce 2003. Tehdy bylo zařazení pod koncept R2P o to kontroverznější, protože v té době ještě tato myšlenka nebyla ani Valným shromážděním OSN přijata.

Mimo výše uvedené akce, kdy se jednalo zejména o užití síly, tedy o ozbrojené donucovací prostředky, má v praxi značný význam i užití neozbrojených donucovacích prostředků, a to zejména ve formě uvalení ekonomického embarga. Zde se vychází zejména z toho, že vláda státu, proti kterému bylo embargo uvaleno, musí řešit jednak dopady embarga, které mají negativní vliv na hospodářství státu, a jednak musí najít způsob, jakým uklidnit občany a zejména opozici ve státě, kteří jsou embargem samozřejmě ovlivněni také. Z toho vychází i názor, že pokud je embargo uplatňováno dlouhodobě a důsledně, může nakonec vést ke křiveným cílům.

5.2.3. Rhodesie a ekonomické sankce

Z výše uvedeného vyplývá, že pro účinnost embarga je významné, do jaké míry ovlivňuje hospodářství daného státu, neboť např. embargo na vývoz ropy

uvalené na stát, který ropu produkuje jen v minimálním objemu, je zcela jistě naprosto neúčinné. Pro Organizaci spojených národů je také nezbytné správně určit, která skupina v daném státě má největší vliv na rozhodování vlády a na kterou je tedy nutné embargo cílit. V případě, že touto skupinou budou běžní obyvatelé, nebude mít embargo zaměřené na dovoz luxusního zboží příliš značný vliv, a naopak pokud touto skupinou bude pouze úzký okruh státní elit soustředěných kolem vlády, pravděpodobně na ni nebude mít vliv embargo na dovoz základních potřeb, neboť tato skupina bude mít možnosti si tyto potřeby opatřit jiným způsobem.

To souvisí i s otázkou, na jaký typ státního zřízení je embargo uvaleno. Pokud jde o demokracii (ačkoliv si v praxi lze jen velmi obtížně představit případ, kdy je embargo uvaleno na demokracii), bude mít zajisté větší účinnost embargo ovlivňující běžné občany, zatímco v případě nedemokratických států a diktatur tomu bude právě naopak. Problémem také je, že uvalení embarga na nedemokratické státy má obvykle za následek vystupňování represí proti vlastnímu obyvatelstvu a faktické zhoršení situace.

Jako určitý problém u sankcí ekonomického charakteru se uvádí to, že stát, na něž jsou tyto sankce uvaleny, může přejít k tzv. taktice vzdoru. Ta se projevuje například tím, že představitelé státu začnou ještě ve větší míře používat represe proti vlastnímu obyvatelstvu, kdy se de facto stane vlastní obyvatelstvo rukojmím ve snaze ukončit ekonomické sankce. Případně může dojít ke druhému typu taktiky vzdoru, kdy si je trestaný stát vědom toho, že ekonomické sankce ovlivňují nejen jej, ale také další státy mezinárodního společenství. Typicky se to týká případů, kdy jsou ekonomické sankce uvaleny proti státům vlastním přírodním bohatstvím (zejména ropu). Tyto státy jsou si vědomy toho, že produkty jejich přírodního bohatství jsou důležité i pro ostatní státy, a proto ekonomické sankce nemohou být účinné. Problémem je také nadužívání hrozby ekonomickými sankcemi a následně neuplatnění těchto sankcí nebo jejich uplatnění v příliš slabé podobě.

Z výše uvedeného tak vyplývá, že hrozba ekonomickými sankcemi musí být ve vztahu k trestanému státu komunikována jasně tak, aby tento stát pochopil, jaké jsou požadavky a jak bude vypadat sankce v případě nesplnění těchto požadavků, dále zde musí existovat důvěryhodná demonstrace odhodlání tyto

sankce v případě nesplnění požadavků skutečně použít a konečně zde musí být patrná orientace na cíl, tedy na skutečné a nikoliv pouze jen morální potrestání státu, který nesplnil stanovené požadavky.

Prvním příkladem, kdy Rada bezpečnosti použila ekonomické sankce vůči konkrétnímu státu, je řešení situace v Rhodesii. Zde byly sankce uvaleny jako reakce na jednostranné vyhlášení nezávislosti ze strany Rhodesie a tyto sankce byly účinné v období 1965 – 1979, tedy v relativně dlouhém časovém horizontu.

Jako zásadní důvod pro vyhlášení sankcí byl identifikován rasismus, kdy bílá menšina získala všechna důležitá místa ve státní správě, zatímco černá většina byla ve svém přístupu k těmto místům i k lidským právům obecně omezována.

Jako první se proti tomuto stavu ohradila Velká Británie, na jejíž apel souhlasně reagovaly ostatní členské státy OSN, které Rhodesii jako samostatný stát neuznaly a pomohly s prosazením sankčních nástrojů.

Rada bezpečnosti na tuto situaci reagovala přijetím rezoluce č. 232, na jejímž základě bylo členským státům OSN doporučeno nenakupovat zboží s původem ve Rhodesii, přičemž zejména šlo o železnou rudu, chrom a tabákové výrobky. Zároveň byl zakázán export vojenského materiálu a ropných produktů. Rhodesie však na toto nereagovala, a proto byla vydána rezoluce č. 253, kterou byly na Rhodesii uvaleny plošné hospodářské sankce a která navíc doporučila členským státům OSN přerušit diplomatických styků s Rhodesií.

Ačkoliv byl tento postup posléze hodnocen jako úspěšný, vzhledem ke své relativní novosti se neobešel bez problémů. Zásadním problémem byla nedůsledná implementace embarga, kdy Rhodesie si zajistila alternativní obchodní kanály, pomocí kterých mohla obchodovat se zbožím, které bylo předmětem embarga. Šlo jednak o země subsaharské Afriky, jejichž ekonomická situace neumožňovala faktické dodržování embarga z důvodu neexistence alternativních obchodních partnerů, a dále o Jihoafrickou republiku, která se nacházela v podobném postavení jako Rhodesie a tudíž měla zájem s Rhodesií spolupracovat. Tyto země tak prostřednictvím neoficiální podpory a pašeráctví snižovaly vliv embarga na Rhodesii a podílely se na zmenšení jeho účinnosti.

5.2.4. Jihoafrická republika

Podobná situace byla řešena ve vztahu k Jihoafrické republice. Zde byla impulzem nezávazná rezoluce Valného shromáždění OSN o nutnosti odsouzení jihoafrického režimu a o nutnosti zavedení ekonomických sankcí. Zde je významné, že šlo o nezávaznou rezoluci oproti závazným rezolucím přijímaným Radou bezpečnosti. Úskalím zde také bylo to, že řada členských států OSN měla v Jihoafrické republice své investice, a tudíž nebyly ochotné k přijímání ekonomických sankcí, které by mohly tyto investice ohrozit. Konkrétně Velká Británie argumentovala tím, že nejde o ohrožení mezinárodního míru a bezpečnosti a nelze tudíž užít postup podle kapitoly VII Charty OSN. Z těchto důvodů bylo doporučení uvedené v této rezoluci většinou ignorováno a byla přijata pouze rezoluce Rady bezpečnosti OSN o zavedení vojenského embarga.

Na rozdíl od oficiálních sankcí se v případě Jihoafrické republiky začaly nejprve uplatňovat jisté formy sankcí ze strany soukromých subjektů. Zejména americké firmy s ohledem na svou pověst ukončovaly spolupráci s jihoafrickými subjekty bez ohledu na případné obchodní ztráty. Příkladem společností, které svou činnost na jihoafrickém trhu omezily nebo které se z tohoto trhu stáhly úplně, jsou Coca Cola nebo Barclay bank.

Bohužel, reakce představitelů jihoafrické vlády (zejména premiéra Bothy) na mezinárodní tlak i vnitrostátní nepokoje pouze posílila odpor proti jakékoliv změně ve formě vlády.

Tento odpor pak vedl k tomu, že na popud Francie byla v roce 1985 přijata Radou bezpečnosti rezoluce č. 569, která doporučovala přijetí ekonomických sankcí. Její určitou nevýhodou bylo to, že nebyla závazná pro členské státy OSN. Přesto řada z nich sankce proti Jižní Africe přijala, i když zatím v omezeném rozsahu. Vzhledem k řadě subjektů, které tyto sankce uvalily, a také vzhledem k tomu, že sankce nebyly uvaleny přímo Organizací spojených národů jako celkem, byla jejich faktická podoba značně odlišná. Společným prvkem však byl požadavek na propuštění vězněných demonstrantů a politických vězňů a na ukončení apartheidu a uspořádání voleb. Sankcemi, které měly splnění těchto

požadavků vynutit, byl zejména zákaz vývozu železné rudy, oceli a také zlatých mincí a zákaz investic v Jihoafrické republice.

Přes výše uvedené se situace nelepší, a proto jednotlivé subjekty sankce postupně přitvrzují. Stále je problémem to, že ani toto zostření sankcí není ve skutečnosti posvěceno ze strany OSN, neboť rezoluce Rady bezpečnosti, které se touto problematikou zabývají, jsou vetovány stálými členy Rady bezpečnosti. Zajímavostí je fakt, že zákon, který umožnil zostření těchto sankcí, byl ve Spojených státech přijat i přes veto prezidenta Reagana. Ten se totiž společně s M. Thatcherovou domníval, že zmíněné sankce nemají potenciál změnit situaci v Jihoafrické republice. Teprve toto zostření sankcí vede ke splnění některých požadavků jihoafrickou vládou, například ke stažení jednotek z Namibie.

Ačkoliv došlo ke změně situace, názor odborníků na úspěch sankcí v tomto případě je odlišný, neboť někteří odborníci se domnívají, že i bez sankcí by zákonitě muselo ke zlomu v Jihoafrické republice dojít⁷¹.

5.3. Shrnutí

Z výše uvedeného je patrné, že jak Valné shromáždění, tak Rada bezpečnosti v rámci své činnosti spolupracuje do značné míry s dalšími subjekty. Týká se to zejména regionálních mezinárodních organizací. Přitom se ovšem vychází z toho, že Organizace spojených národů je primární a de facto nadřizenou mezinárodní organizací v oblasti zajišťování mezinárodního míru a bezpečnosti a že regionální mezinárodní organizace slouží jako pomocníci Organizace spojených národů při zajišťování mezinárodního míru a bezpečnosti⁷². Někteří autoři také vycházejí z toho, že přístup Charty OSN a Organizace spojených národů jako takové k regionálním mezinárodním organizacím ve věcech zajišťování mezinárodního míru a bezpečnosti je spíše opatrný, a to přes to, že regionální mezinárodní organizace řešily otázky zajišťování mezinárodní bezpečnosti a míru ještě před vznikem OSN. Tomu ostatně odpovídá i znění článku 52 v kapitole VIII Charty OSN, který říká, že zde není obsaženo žádné

⁷¹ Např. LEVI 1999

⁷² BURCHILL, R., WHITE, N., MORRIS, J. International Conflict and Security Law. Cambridge : Cambridge university press, 2005, s. 214.

ustanovení, které by předpokládalo existenci regionálních mezinárodních organizací sloužících k řešení otázek v oblasti zajišťování mezinárodního míru a bezpečnosti⁷³. Na druhé straně odstavec 2 a 3 tohoto článku zavazuje členské státy k využití regionálních mezinárodních organizací pro zajištění mezinárodního míru a bezpečnosti před tím, než je tato otázka předána k řešení Radě bezpečnosti s tím, že Rada bezpečnosti má využívání regionálních mezinárodních organizací v těchto případech podporovat. Problémem zůstává, že regionální mezinárodní organizace nemohou podniknout akce v oblasti zajištění mezinárodního míru a bezpečnosti bez autorizace Rady bezpečnosti a jsou povinny Radu bezpečnosti o všech podobných akcích informovat.

Z toho tedy vyplývá, že ačkoliv Charta OSN samotná uznává existenci regionálních mezinárodních organizací, které mohou v určitých případech vykonávat činnost sloužící k zabezpečení mezinárodního míru a bezpečnosti, jsou tyto organizace zcela podřízeny systému OSN⁷⁴.

Z výše uvedeného vyplývá, že primárním orgánem Organizace spojených národů v oblasti zajišťování mezinárodního míru a bezpečnosti je Rada bezpečnosti OSN. Ačkoliv totiž došlo k některým pokusům převést některé kompetence Rady bezpečnosti v této oblasti na Valné shromáždění (viz např. Achesonův plán) a tyto pokusy byly motivovány chvályhodnou snahou zlepšit efektivnost a flexibilitu rozhodování orgánů OSN, obvykle se neobešly bez problémů. Tyto problémy ve většině případů vyplývaly z politické situace v tehdejší době a také z toho, že v řadě z těchto případů docházelo k obcházení nebo k přímému porušování Charty OSN.

I přes výše uvedené pokusy je tak nutné potvrdit původní stanovisko, že Rada bezpečnosti je de facto jediným orgánem, který může závazným způsobem řešit otázky z oblasti zajišťování mezinárodního míru a bezpečnosti včetně otázek povolování, organizování a vysílání mezinárodních sil určených k zajištění mezinárodního míru a bezpečnosti prostřednictvím ozbrojených opatření, zatímco Valné shromáždění může pouze nezávazným způsobem doporučit členským státům OSN či Radě bezpečnosti v určitých případech

⁷³ BURCHILL, R., WHITE, N., MORRIS, J. *International Conflict and Security Law*. Cambridge : Cambridge university press, 2005, s. 215.

⁷⁴ SIMMA, B. *The Charter of the United Nations: A Commentary* (Oxford University Press, 1994), s. 679.

postupovat způsobem, který by měl opětovně zajistit mezinárodní mír a bezpečnost. Jistá podružnost Valného shromáždění v oblasti řešení těchto otázek vyplývá také z toho, že v některých případech se Valné shromáždění k ohrožení mezinárodního míru a bezpečnosti vůbec nevyjadřovalo.

Samotná Rada bezpečnosti pak volí parametry jednotlivých sankcí tak, aby došlo k co možná nejefektivnějšímu naplnění cíle, které tyto sankce sledovaly. Nejprve je tak nutné, aby byla identifikována hrozba nebo porušení mezinárodního míru či bezpečnosti. Následně je poté také nutné identifikovat, proti kterému státu, skupině nebo jednotlivcům je nutné sankce aplikovat. Ne ve všech případech jsou totiž sankce aplikovány vůči státu, ale mohou být užity také např. vůči teroristickým organizacím nebo povstaleckým skupinám. Zároveň pak Rada bezpečnosti stanoví, jaká by měla být povaha opatření uvedených v sankci včetně případných výjimek z této sankce a trvání této sankce⁷⁵.

Každodenní dohlížení nad dodržováním sankcí pak Rada bezpečnosti obvykle svěří některému podřízenému orgánu, kterým je obvykle sankční výbor. Tyto výbory jsou zřizovány ad hoc pro jednotlivé konkrétní případy. Dalšími takto pověřenými orgány mohou být panely expertů, monitorovací mechanismy či speciální komise.⁷⁶

Jako spouštěcí mechanismus pak Rada bezpečnosti obvykle využívá kompetencí plynoucích z článku 39 Charty, ačkoliv v poslední době se na tento článek již ve svých rezolucích výslovně neodvolává. V některých případech (např. bývalé Jugoslávie) dokonce Rada bezpečnosti neprovedla zjištění, zda došlo k ohrožení či narušení mezinárodního míru a bezpečnosti či útočnému činu, jak to požaduje článek 39. V těchto případech zde však obvykle již existovala jiná rezoluce, která uváděla, že došlo k ohrožení či porušení mezinárodního míru a bezpečnosti či útočnému činu, a tudíž nebylo nutné vydávat další rozhodnutí o tom, že k tomuto ohrožení či porušení nebo útočnému činu došlo. Obvykle se pak má za to, že jestliže Rada bezpečnosti dospěla k názoru, že musí být použita kapitola VII Charty OSN a na základě pravomocí v ní uvedených zavedeny sankce, rozhodnutí o ohrožení či narušení mezinárodního

⁷⁵ FARRALL, M. F. *United Nations Sanctions and the Rule of Law*, 1. vyd. New York: Cambridge University Press, 2007. s. 81.

⁷⁶ FARRALL, M. F. *United Nations Sanctions and the Rule of Law*, 1. vyd. New York: Cambridge University Press, 2007. s. 81.

míru a bezpečnosti nebo o činu útočném je již implicitně obsaženo. Takovým příkladem ohrožení či narušení mezinárodního míru a bezpečnosti pak mohou být příklady agresivních států, které jsou již historicky náchylné k porušování mezinárodního práva, dále mezinárodní terorismus nebo mezinárodní konflikt⁷⁷. K ohrožení mezinárodního míru a bezpečnosti však může také dojít v důsledku vnitrostátní krize jako je například vláda rasistického režimu, která upírá části obyvatel některá práva, občanská válka nebo násilné převzetí moci od demokraticky zvolené vlády⁷⁸. Nemusí však jít pouze o násilné akty, neboť mezinárodní mír a bezpečnost může ohrozit také vážná humanitární krize (viz z poslední doby příklad Haiti).

Následně je pak významné, aby Rada bezpečnosti určila, jaký typ sankcí a proti jaké skupině bude užit. O typech sankcí i o významu jejich užití proti přesně specifikovaným subjektům bylo pojednáno detailněji na jiných místech této práce. Finální hodnocení se obvykle provádí ve spolupráci s Valným shromážděním, neboť to, díky svému obsazení, je schopné skutečně přesně specifikovat nejúčinnější typ i cílový subjekt sankcí⁷⁹.

Se specifikací typu a cílového subjektu sankcí také souvisí její přesné doladění. Toto doladění obvykle spočívá ve stanovení cíle, kterého má sankce dosáhnout, ve stanovení jejího trvání a také ve snaze o minimalizaci negativních dopadů sankce. V tomto procesu (který opět probíhá za spolupráce s Valným shromážděním, respektive na základě konzultací mezi Radou bezpečnosti a Valným shromážděním) pak může Rada bezpečnosti například také oddálit uvalení sankcí, aby tak cílovému subjektu dala dostatek času ke zlepšení situace a aby tak sankce ve své podstatě nemusela být uvalena.⁸⁰ Zároveň zde také dochází ke stanovení výjimek ze sankcí tak, aby bylo např. civilní obyvatelstvo postiženo co nejméně. To má praktický výsledek v tom, že např. základní potraviny a léky jsou ze sankcí zcela vyjmuty. Obvykle také Rada bezpečnosti (i zde ve spolupráci s Valným shromážděním) vysílá své zástupce do států

⁷⁷ FARRALL, M. F. *United Nations Sanctions and the Rule of Law*, 1. vyd. New York: Cambridge University Press, 2007. s. 90.

⁷⁸ FARRALL, M. F. *United Nations Sanctions and the Rule of Law*, 1. vyd. New York: Cambridge University Press, 2007. s. 97.

⁷⁹ FARRALL, M. F. *United Nations Sanctions and the Rule of Law*, 1. vyd. New York: Cambridge University Press, 2007. s. 129.

⁸⁰ FARRALL, M. F. *United Nations Sanctions and the Rule of Law*, 1. vyd. New York: Cambridge University Press, 2007. s. 139.

spolupracujících s cílovým subjektem sankcí, aby zde analyzovali dopad těchto sankcí na tyto státy, přičemž se snaží tento dopad minimalizovat, případně nabídnout těmto státům kompenzaci.

Jistou zajímavostí v této oblasti je bezesporu to, že v některých případech jsou členské státy OSN ochotny svolit k užití síly, i když rezoluce Rady bezpečnosti přímo neobsahuje autorizaci k provedení nezbytných opatření.⁸¹ Zatímco například v případě Kosova a Iráku bylo tedy použití síly odůvodněno zajištěním mezinárodního míru a bezpečnosti (přičemž bylo argumentováno, že použití síly zaštitěné OSN je účinnější než obvyklá jednostranná opatření), v případě Afghánistánu tak bylo použito síly pod argumentem kolektivní sebeobrany.

Je ovšem zcela bez diskuze, že využívání kompetencí orgánů OSN s sebou přináší řadu problémů, kontroverzí a debat. Jde zejména o kompetence Rady bezpečnosti, neboť, jak již bylo uvedeno výše, ty s sebou na rozdíl od kompetencí svěřených Valnému shromáždění nesou problém vydávání závazných usnesení. V případě kompetencí Rady bezpečnosti a jejich výkonu je tak kladen mnohem větší nárok na jejich legitimitu, což se s ohledem na právě panující politickou situaci nemusí obejít bez problémů. Tento názor platil především v období studené války, kdy bylo běžné, že Rada bezpečnosti nemohla fakticky fungovat, neboť stálí členové Rady bezpečnosti využívali svého práva veta vždy, když bylo opatření navrhované Radou bezpečnosti směřováno proti státu v jejich zájmové zóně. V do jisté míry upravené formě toto platí dosud, přičemž je tento problém posílen neochotou Ruské federace a Čínské lidové republiky používat opatření s užitím síly, neboť se obávají, že by takováto opatření mohla být případně použita i proti nim.

Problémem se také ukázalo samotné používání sankcí, neboť některé ze členských států OSN (zejména stálí členové Rady bezpečnosti, ale také např. Německo či Japonsko), jenž byly díky svému významu v mezinárodních vztazích pro úspěšné použití sankcí nejdůležitější, neměly často zájem tyto sankce prosazovat, ať už z důvodů humanitárních, ekonomických nebo politických.

⁸¹ BURCHILL, R., WHITE, N., MORRIS, J.. *International Conflict and Security Law*. Cambridge : Cambridge university press, 2005, s. 242.

Je totiž třeba si uvědomit, že veškeré použití sankcí ovlivňuje nejen státy, proti kterým jsou sankce zaměřeny, ale také státy, které tyto sankce prosazují⁸².

5.4 Vliv rozhodnutí

5.4.1 Korejská krize

Na rezolucích č. 82 a 83, přijatých k řešení krize v Koreji, lze ukázat vzájemný vliv rozhodnutí Valného shromáždění a Rady bezpečnosti a některé zajímavé prvky rozhodnutí Rady bezpečnosti.

Z procesu popsaného v předchozí části vyplývá, že Valné shromáždění v tomto případě ke konfliktu nepřijalo žádné usnesení, a tedy že veškeré rozhodování ponechalo na Radě bezpečnosti.

Rada bezpečnosti tedy na základě své pravomoce přijala výše uvedené rezoluce, kterými povolila vojenský zásah pod záštitou OSN. Vydání těchto rezolucí pak bylo umožněno mimo jiné tím, že v dané době se zástupce Sovětského svazu neúčastnil jednání Rady bezpečnosti (důvodem absence byl ruský protest proti faktu, že za zástupce Číny byl považován zástupce Taiwanu).

Vznikl ovšem určitý problém, neboť nebyly dodrženy podmínky stanovené v článku 43 Charty OSN. Nebyl totiž zřízen Vojenský štábní výbor ani nedošlo k uzavření dohod, které tento článek předvídá. Tento postup byl však potvrzen tím, že v hlasování ve Valném shromáždění s ním vyjádřila souhlas většina členů OSN.

Někteří autoři⁸³ tyto rezoluce považovali za protiprávní, ačkoliv jejich názory byly spíše dány okolnostmi a politickým rozdělením světa v době uveřejnění jejich publikací. Jako první důvod k protiprávnosti pak uvádějí to, že Sovětský svaz se hlasování o těchto rezolucích neúčastnil. Vychází se zde z faktu, že pro schválení usnesení v zásadních otázkách je třeba souhlasu mimo jiné všech pěti stálých členů Rady bezpečnosti. Tento názor je ovšem nutno

⁸² FARRALL, M.F.. *United Nations Sanctions and the Rule of Law*, 1. vyd. New York: Cambridge University Press, 2007. s. 3.

⁸³ DAVID, V. *Sankce v mezinárodním právu*. Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně – právnická fakulta, 1976, s. 82.

odmítnout s poukazem na to, že neúčast Sovětského svazu (nebo jakéhokoliv jiného stálého člena Rady bezpečnosti) na zasedání nelze považovat za vyjádření nesouhlasu a že je tedy v tomto konkrétním případě třeba brát Radu bezpečnosti za usnášeníschopnou.

Jako druhý problém v otázce protiprávnosti výše zmíněných rezolucí pak tito autoři vidí to, že dle nich se jednalo o vnitřní záležitost korejského národa, Rada bezpečnosti nebyla oprávněna k rozhodování o této záležitosti, a navíc představitelé KLTR nebyli k projednávání této otázky ani přizváni. K tomu lze říci, že se v tomto případě jednalo nikoliv o vměšování do vnitřních záležitostí státu, ale o akci směřující k zajištění mezinárodního míru a bezpečnosti.

Značný význam pro řešení této otázky i pro vztahy mezi rozhodnutími Valného shromáždění a Rady bezpečnosti přinesla rezoluce č. 377, tzv. rezoluce „Uniting for peace“, již dříve zmiňovaný Achesonův plán podle ministra zahraničí Spojených států⁸⁴. Tato rezoluce ve své první části uložila Valnému shromáždění povinnost posoudit každý případ, který by mohl vést k porušení míru, ohrožení míru nebo který by mohl být definován jako útočný čin, a to tehdy, pokud Rada bezpečnosti nemůže pro nejednotnost svých členů splnit své základní úkoly. Valné shromáždění na základě této rezoluce také mělo posoudit danou situaci a přijmout vhodné opatření k řešení. Dále tato rezoluce umožňovala svolat mimořádné zasedání Rady bezpečnosti do 24 hodin.

5.4.2. Krize v Kongu

Do značné míry kontroverzní byly také rezoluce Rady bezpečnosti vydané k řešení krize v Kongu. Zde se jednalo nejprve o rezoluci č. 143, která byla navzdory tehdy panující politické situaci schválena všemi stálými členy Rady bezpečnosti a která požadovala stažení belgických ozbrojených sil. Na tuto rezoluci však Belgie nereagovala. Rada bezpečnosti proto následně vydala rezoluci č. 145, v níž mimo jiné pověřila generálního tajemníka OSN, kterým byl v té době D. Hammarskjöld, aby pro stažení belgických vojsk ze země přijal veškerá nezbytná opatření. Dále se v této rezoluci požaduje, aby se všechny státy

⁸⁴

Rezoluce Valného shromáždění č. 377 ze dne 3.11.1950

zdržely jakéhokoliv jednání, které by mohlo negativně ovlivnit vyřešení situace v Kongu⁸⁵. Se zhoršováním situace bylo nutné vydat rezoluci č. 146, ve které byla Belgie opět vyzvána ke stažení vojsk z Konga a ke spolupráci při provádění této rezoluce⁸⁶. První problém zapříčinil generální tajemník OSN, jenž zdržoval vyslání vojsk, která měla rezoluci prosadit. Druhé úskalí se ukázalo, když vojska OSN, konečně vyslaná na základě výše zmíněných rezolucí, tyto porušila, protože se začala vměšovat do vnitřních záležitostí Konga např. obsazením letiště a rozhlasové stanice.⁸⁷ Vrcholem se stal okamžik, kdy mělo dojít ke stažení vyslaných sil, neboť generální tajemník hrubě porušil Chartu OSN, obešel Radu bezpečnosti a nechal Valným shromážděním schválit prodloužení pobytu mezinárodních vojsk na území Konga.

Jako zajímavost lze uvést, že ani Rada bezpečnosti si nebyla v počátku jistá, jakou povahu bude akce OSN v Kongu mít, a proto ji nejprve podřadila pod kapitolu VI Charty OSN, což se ukázalo jako krajně nesprávný postup.

5.4.3. Krize na Kypru

Z hlediska tématu této práce je zajímavé také řešení krize na Kypru v 60. letech 20. století. Po vyhlášení nezávislosti Kypru se situace (zejména vztah mezi kyperskými Řeky a Turky) zhoršila natolik, že Velká Británie a Kypr požádaly Radu bezpečnosti o provedení opatření, a to co možná nejrychleji⁸⁸. V březnu 1964 na základě jejich žádosti Rada bezpečnosti přijala rezoluci č. 186⁸⁹, ve které mimo jiné hodnotí situaci na Kypru jako stav potenciálně ohrožující mezinárodní mír a bezpečnost, u něhož může v případě nepřijetí odpovídajících opatření dojít k rapidnímu zhoršení. Zároveň Rada bezpečnosti prostřednictvím této rezoluce vyzvala všechny členské státy OSN, aby se zdržely jakéhokoliv jednání, které by mohlo situaci na Kypru zhoršit. Přitom se rezoluce

⁸⁵ Rezoluce Rady bezpečnosti č. 145 (1960), S/4405.

⁸⁶ Rezoluce Rady bezpečnosti č. 146 (1960), S/4426.

⁸⁷ DAVID, Vladislav. *Sankce v mezinárodním právu*. Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně – právnická fakulta, 1976, s. 120.

⁸⁸ *United Nations Peacekeeping Force in Cyprus- Background* [online]. United Nations: 2011 [cit. 2013-03-02]. Dostupné na <<http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unficypr/background.shtml>>.

⁸⁹ Rezoluce Rady bezpečnosti 186 (1964), S/5575.

odvolávala na závazky jednotlivých členských států, jak jsou stanoveny v Chartě OSN.

Pozoruhodné je, že na základě textu rezoluce - zejména její preambule - lze dovodit, že Rada bezpečnosti přes veškerou vážnost situace nepovažovala stav na Kypru za skutečnou hrozbu pro mezinárodní mír a bezpečnost. Z toho vyplývá, že nelze v tomto případě použít kapitolu VII Charty OSN. Samotnou výzvu Rady bezpečnosti k „Zastavení palby a zákazu provádění opatření, které by mohly zhoršit situaci“ podřazují někteří autoři pod článek 40 Charty, tedy pod prozatímní opatření⁹⁰.

Mimo výše uvedené je v této rezoluci také vyzvána kyperská vláda k tomu, aby přijala veškerá opatření k zastavení krveprolití a vyřešila situaci. Tím je tato rezoluce podobná rezolucím vydávaným při řešení krize v Kongu.

Na rozdíl od předchozích rezolucí „kyperská“ rezoluce navrhuje, aby vojenské síly OSN určené k řešení situace byly vytvořeny se souhlasem Kypru, přičemž o velikosti a složení těchto sil se měly dohodnout zástupci Velké Británie, Řecka, Turecka a Kypru jakožto dotčených zemí, a následně o této otázce měl rozhodnout generální tajemník OSN. Mezi povinnosti generálního tajemníka patřilo jmenování velitele těchto sil, který by pravidelně informoval o stavu situace členské státy, které poskytly své jednotky. Velitel měl dále o vývoji pravidelně informovat i Radu bezpečnosti. Délka rozmístění sil byla doporučena na 3 měsíce, přičemž vzniklé náklady šly na vrub států vysílajících své jednotky a za Kyprem. Pro uhrazení těchto nákladů mohly ostatní členské státy poskytovat příspěvky a veškeré tyto příspěvky přijímal generální tajemník OSN. Generálnímu tajemníkovi OSN bylo touto rezolucí přiznáno také právo určit mediátora, který se měl pokusit o smírné řešení situace.

Jak vyplynulo z výše uvedeného, nebylo v případě kyperské krize úkolem sil OSN zasáhnout proti agresi, neboť OSN tuto situaci za agresi nepovažovala, a ani agresor nebyl určen. Záměrem sil OSN bylo působit jako jakýsi uklidňující a stabilizační prvek, který by přispěl k úspěšnému vyřešení konfliktní situace⁹¹.

⁹⁰ DAVID, Vladislav. *Sankce v mezinárodním právu*. Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně – právnická fakulta, 1976, s. 123.

⁹¹ DAVID, Vladislav. *Sankce v mezinárodním právu*. Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně – právnická fakulta, 1976, s. 120.

5.4.4. Napadení Kuvajtu Irákem

Za zmínku stojí i situace, která se objevila v průběhu řešení krize vyvolané iráckým napadením Kuvajtu. Vzhledem ke skončení studené války nebyla činnost Rady bezpečnosti nadále ovlivňována soupeřením jejích stálých členů. I Sovětský svaz podpořil přijetí klíčových rezolucí a Čína se vzdala užití práva veta v těchto případech - zejména v případě klíčové rezoluce⁹².

Díky tomu mohla Rada bezpečnosti relativně poklidně schválit rezoluci č. 660, ve které stanovila, že irácká invaze je jednoznačným porušením mezinárodního míru a bezpečnosti⁹³, přičemž využila svých pravomocí stanovených v článku 39 Charty OSN, na který se také v této rezoluci odkázala. Šlo o velmi výjimečný počín, neboť v ostatních podobných rezolucích se Rada bezpečnosti buď odkazuje na kapitolu VII Charty OSN, (to byl ostatně příklad hned následující rezoluce č. 661⁹⁴), nebo se na Chartu OSN neodkazuje vůbec.

Vzhledem k tomu, že Irák na tyto rezoluce nereagoval, byla Rada bezpečnosti nucena přijmout rezoluci č. 678, ve které opravňovala členy OSN k užití síly jako prostředku donucení Iráku k přijetí předchozích rezolucí. Při debatách o této rezoluci mimo jiné zazněly i hlasy tvrdící, že by tato rezoluce měla vycházet z článku 42 nebo 51 Charty OSN⁹⁵. Tento postup by však s sebou nesl řadu kontroverzí, neboť stále neexistovaly společné síly OSN předpokládané článkem 43 Charty OSN, nebyly uzavřeny související dohody a neexistoval ani Vojenský štábní výbor. Článek 51 byl pak zamítnut, protože hovoří o kolektivní sebeobraně. V případě irácké invaze pak před povolením užití síly byly použity i jiné donucovací prostředky, zejména uvalení embarga, což užití principu kolektivní sebeobraně znemožnilo. Nakonec se jako jediné schůdné řešení ukázalo užití článku 48, podle kterého provede ozbrojenou akci členský stát OSN. Rezoluce č. 678 pak zmocnila k provedení této akce jakýkoliv členský stát OSN. Problémem ovšem je, že s článkem 48 je propojen článek 43 Charty OSN,

⁹² Rezoluce Rady bezpečnosti ze dne 29.11. 1990, č. 678,

⁹³ Rezoluce Rady bezpečnosti ze dne 2.8.1990, č. 660

⁹⁴ Rozhodnutí Rady bezpečnosti ze dne: 6.8. 1990, č. 661

⁹⁵ JOYNER, C. Ch. *The United Nations and International Law*. 1. vyd. New York: Cambridge University press, 1997. s. 113

tudíž i v případě, že ozbrojenou akci provede členský stát a nikoliv OSN jako celek, měly by zde existovat dohody předpokládané článkem 43 Charty OSN⁹⁶.

Představitelé států, které se této akce účastnily, se tak opírali zejména o rezoluci Rady bezpečnosti č. 1373.⁹⁷ Problémem v případě použití této rezoluce je ovšem fakt, že tato rezoluce se primárně týkala otázky boje proti terorismu a fakticky pouze přidávala Taliban a Al Kajdu na seznam teroristických hnutí. Problematiku ozbrojených akcí jako takovou neupravovala, ale týkala se spíše neozbrojených opatření, jako bylo omezování možnosti financování teroristických buněk a narušování jejich organizace. Dále autoři (zejména američtí) opírají možnost zásahu v Iráku o rezoluce Rady bezpečnosti č. 1483 a 1500⁹⁸, kdy z těchto rezolucí by údajně měl vyplývat souhlas Rady bezpečnosti se zásahem v Iráku. Rezoluce Rady bezpečnosti č. 1483 se však týká zejména problematiky likvidace iráckých zbraní hromadného ničení a možnosti Iráčanů samostatně rozhodovat o rozvoji a budoucnosti své země, zatímco rezoluce Rady bezpečnosti č. 1500 se týkala podpory prozatímní irácké vlády. Z uvedeného tedy vyplývá, že tyto dvě rezoluce spíše reagují na již vzniklý stav, než aby opravňovaly k ozbrojené akci.

Jako odůvodnění této akce se také používá rezoluce Rady bezpečnosti č. 1511⁹⁹. Tato rezoluce, jednohlasně přijatá všemi členy Rady bezpečnosti, se věnuje otázce podpory členských států OSN pro přítomnost mezinárodních jednotek v Iráku a zároveň k rychlejšímu předání moci nové vládě. V rámci této rezoluce byla také prodloužena lhůta, po kterou správa Iráku podléhala mezinárodním jednotkám. I u této rezoluce se ovšem jako problém ukazuje skutečnost, že opět spíše reaguje až na vzniklou situaci než na samotný fakt předchozí vojenské akce ze strany koaličních vojsk.

Z výše uvedeného tak vyplývá, že navzdory snaze dodatečně nacházet v některých rezolucích Rady bezpečnosti souhlas s vojenskou akcí, nebyla tato vojenská akce de facto Organizací spojených národů schválena a její konkludentní přijetí tak vycházelo zejména ze zájmu zabránit politickým sporům. Ostatně sám

⁹⁶ DAVID, V. Narušování základů mezinárodního práva. In *Právní následky mezinárodně protiprávního chování*, Pocta Čestmíru Čepelkovi k 80. narozeninám. Praha: Univerzita Karlova v Praze- právnická fakulta, 2007. s. 13

⁹⁷ Rezoluce Rady bezpečnosti ze dne 28.11. 2001, č. 1373

⁹⁸ Rezoluce Rady bezpečnosti ze dne 22.5. 2003, č. 1483, Rezoluce Rady bezpečnosti ze dne 14.8. 2003, č. 1500

⁹⁹ Rezoluce Rady bezpečnosti ze dne 16.10.2003, č.1511

generální tajemník OSN uvedl, že vojenská akce nebyla schválena Radou bezpečnosti a byla tak provedena v rozporu s Chartou OSN¹⁰⁰. Proti akci jako takové se postavily i Francie a Spolková republika Německo, ačkoliv byly dlouholetými spojenci Spojených států a Velké Británie, které byly nejdůležitějšími účastníky a propagátory akce proti Iráku¹⁰¹.

5.4.5. Shrnutí

Závěrem lze poukázat na značné nároky, které jsou kladeny zejména na interpretaci rezolucí Rady bezpečnosti, kdy je velmi důležité shodnout se na názoru, zda daná rezoluce obsahuje oprávnění k užití síly či nikoliv. V případě, že by se některý stát rozhodl k užití síly na základě takové interpretace rezoluce, která by odporovala většinovému způsobu interpretace, mohlo by dojít k vážnému narušení schopnosti Rady bezpečnosti vystupovat jako primární orgán odpovědný za zajišťování mezinárodní bezpečnosti a míru. To se odrazilo zejména v rezoluci č. 1441 vydané k řešení otázky problematiky odzbrojování Iráku, kdy se jednotliví aktéři (zejména Spojené státy a Velká Británie) dohodli, že ačkoliv z této rezoluce nevyplývá přímé oprávnění k užití síly, na základě jejího výkladu lze k takovému oprávnění dojít, a tudíž žádná další rezoluce není k této otázce potřebná. Problémem však bylo to, že zároveň oba zmíněné státy projevíly i názor takový, že rezoluce č. 1441 je nedostačujícím oprávněním k užití síly, nicméně že toto neovlivňuje právo na sebeobranu před hrozbou zosobněnou Irákem.

5.5 Postavení v rámci struktury a jeho význam

Z předchozích kapitol vyplývají určité odlišnosti týkající se postavení Valného shromáždění a Rady bezpečnosti v rámci struktury OSN.

Valné shromáždění je univerzálním orgánem, ve kterém jsou zastoupeny všechny členské státy Organizace spojených národů, ať už je jejich význam

¹⁰⁰ Iraq War was illegal and breached UN Charter, says Annan. *Guardian* [online]. September 16, 2004, [cit. 2011-03-21]. Dostupné z: <http://www.guardian.co.uk/world/2004/sep/16/iraq.iraq>

¹⁰¹ DAVID, V. Narušování základů mezinárodního práva. In *Právní následky mezinárodně protiprávního chování, Pocta Čestmíru Čepelkovi k 80. narozeninám*. Praha: Univerzita Karlova v Praze- právnická fakulta, 2007. s. 20

v rámci světového společenství jakýkoliv. Této struktuře odpovídá i význam Valného shromáždění, které rozhoduje o převážné většině otázek spojených s činností Organizace spojených národů. Jako určitou nevýhodu lze vnímat to, že právě značný počet členů tohoto orgánu mu znemožňuje flexibilnější reakce na určité události v rámci mezinárodního práva. Naopak, rozhodnutí Valného shromáždění mají značný vliv a význam, neboť jsou výsledkem jednání a následného souhlasu převážné většiny existujících států.

Rada bezpečnosti je oproti Valnému shromáždění více specializovaným orgánem. To vyplývá i z Charty OSN, kdy Rada bezpečnosti má výslovně stanoveno, že ona je tím orgánem, který se primárně stará o zajištění mezinárodního míru a bezpečnosti. Rada bezpečnosti má přitom omezený počet členů, přičemž vždy se dbá na to, aby pokud možno tito členové byli schopni uvést rozhodnutí Rady bezpečnosti do praxe. Obvykle jsou tak tito členové zvoleni podle toho, jaký význam mají pro udržení světové bezpečnosti a světového pořádku. Ačkoliv se to může zdát jako určité elitářství (a Rada bezpečnosti z něj byla v minulosti častokrát nařčena) vzhledem k povaze problémů, které přísluší Radě bezpečnosti k řešení, je omezený počet členů a nároky na ně kladené spíše výhodou, neboť umožňují (respektive by měly umožnit) relativně rychlé a účinné řešení. Bohužel, z praxe vyplývá, že ne vždy skutečně Rada bezpečnosti k rychlému a účinnému řešení dospěje, což je dáno zejména politickými cíli jejích jednotlivých členů.

5.6 Analýza rizik a příležitostí

Z výše uvedených kapitol lze vyčíst určité problémy jak ve vztazích mezi Valným shromážděním a Radou bezpečnosti, tak v jejich samotném postavení. V následující části práce dojde ke zhodnocení těchto rizik a k pokusu o návrh, jak je v praxi účinně řešit.

5.6.1. Zastoupení členů

Již delší dobu se lze setkat s názory, že současná podoba Rady bezpečnosti je již přežitá a nevyhovuje požadavkům současného světa. Autoři negativních

úsudků obvykle jako řešení tohoto stavu navrhují zvýšení počtu stálých členů Rady bezpečnosti, zlepšení transparentnosti jejího rozhodování či spravedlivější zastoupení členských států¹⁰².

Zásadním problémem spojeným se současnou podobou Rady bezpečnosti je fakt, že Organizace spojených národů má v současnosti mnohem více členských států, než měla při svém založení. Jen v roce 1963 vzrostl jejich počet na 114. Z převážné většiny jde o bývalé kolonie, tedy o asijské a africké státy, které tak získaly v Organizaci spojených národů početní převahu. Zcela logicky tak po určité době začaly požadovat, aby byly spravedlivěji zastoupeny v celé struktuře OSN, a zejména pak v Radě bezpečnosti. Problémem je, že ke změně členů Rady bezpečnosti by musela být změněna Charta OSN. První takový pokus v roce 1963 ztroskotal na právě probíhající studené válce, kdy ze stálých členů Rady bezpečnosti souhlasila se změnou Charty pouze Čína¹⁰³.

V roce 1991 byla ovšem přijata rezoluce A/RES/1991(XVIII)[A-B], a to 97 hlasy, kterou bylo upraveno zastoupení v Radě bezpečnosti, ovšem ani tato rezoluce nezměnila počet ani složení stálých členů Rady bezpečnosti. Tato rezoluce pouze rozšířila celkový počet členů Rady bezpečnosti na 15 a stanovila jejich rozdělení podle geografických hledisek. Lze se domnívat, že tato rezoluce byla přijata zejména z toho důvodu, že stálí členové Rady bezpečnosti dospěli k názoru, že v opačném případě by převaha afrických a asijských států ve Valném shromáždění blokovala přijetí jakéhokoli usnesení, na kterém by měli stálí členové Rady bezpečnosti zájem¹⁰⁴.

Problém struktury Rady bezpečnosti však nebyl vyřešen ani touto rezolucí, neboť zejména Japonsko a Německo jako dva z největších přispěvatelů OSN začaly zcela logicky požadovat také místo stálého člena v Radě bezpečnosti. Podobně Indie a další státy předložily návrh rezoluce, která se měla zabývat zvýšením počtu členů Rady bezpečnosti a spravedlivým zastoupením. Problémem v těchto případech obvykle bylo to, že se jednotlivé státy nebyly schopné

¹⁰² MIKHAILTCHENKO, Maria. Reform of the Security Council and its Implications for Global Peace and Security. *Journal of Military and Strategic Studies*, Fall 2004, Vol. 7, Issue 1, s. 12.

¹⁰³ LAU, Olivia. *United Nations Security Council Expansion: The Efficacy of Small States Under Bipolarity and Uni-Multipolarity*. [online]. Olivialau.org, 2008 [citováno dne 3. února 2013]. Dostupné na <<http://www.olivialau.org/papers/unreform.pdf>>

¹⁰⁴ LAU, Olivia. *United Nations Security Council Expansion: The Efficacy of Small States Under Bipolarity and Uni-Multipolarity*. [online]. Olivialau.org, 2008 [citováno dne 3. února 2013]. Dostupné na <<http://www.olivialau.org/papers/unreform.pdf>>

dohodnout na tom, o kolik členů by měla být Rada bezpečnosti rozšířena, zda by mělo jít o stálé či nestálé členy a kterým státům by případně tato místa měla připadnout.

5.6.2. Transparentnost procesu usnášení

Samotný výkon kompetencí Rady bezpečnosti i Valného shromáždění v poslední době ukazuje řadu problémů. Tyto nesnáze se týkají zejména vztahu jejich kompetencí (především v oblasti sankcí) a vlády práva (v originále „rule of law“)¹⁰⁵.

Prvním z těchto problémů je otázka transparentnosti rozhodovacího procesu, neboť v řadě případů přetrvává dojem, že rozhodnutí probíhá tzv. za zavřenými dveřmi¹⁰⁶. K zajištění co možná největší účinnosti a efektivnosti rozhodování je přitom nezbytné, aby samotný rozhodovací proces byl co možná nejprůhlednější. Stejně tak odůvodnění, které vedlo k přijetí určitého rozhodnutí, by mělo být co nejjasnější, a to především ve vztahu k těm subjektům, které jsou tímto rozhodnutím ovlivněni. S tím souvisí i vliv transparentnosti na prokázání legitimacy určitého rozhodnutí, tedy na to, zda rozhodnutí bylo vydáno v mezích stanovených kompetencí a na základě stanovených pravidel a postupů. V případě rozhodování Valného shromáždění a zejména Rady bezpečnosti by tak tento proces měl být co možná nejvíce otevřen veřejnosti a ze samotných rozhodnutí by mělo být patrné, že jsou činěna v souladu se stanovenými pravidly a v mezích stanovených kompetencí¹⁰⁷.

Zásadním problémem v případě Rady bezpečnosti je fakt, že požadavky na transparentnost rozhodovacího procesu nejsou brány v potaz, a to přes veškeré snahy o zlepšení této situace¹⁰⁸. Nejvýznamnější konzultace, které ovlivňují přijímání rozhodnutí (zejména v oblasti sankcí) se dosud nejčastěji konají za účasti omezeného okruhu osob za tzv. „zavřenými dveřmi“.

¹⁰⁵ FARRALL, M.F.. *United Nations Sanctions and the Rule of Law*, 1. vyd. New York: Cambridge University Press, 2007. s. 185.

¹⁰⁶ dtto

¹⁰⁷ FARRALL, M.F.. *United Nations Sanctions and the Rule of Law*, 1. vyd. New York: Cambridge University Press, 2007. s. 186.

¹⁰⁸ HULTON, S., 'Council Working Methods and Procedure', in David M. Malone (ed.), *The UN Security Council: From the Cold War to the 21st Century* (Boulder: Lynne Rienner, 2004), pp. 237–251,

Důležité ovšem je, že transparentní by měl být nejen proces rozhodování, ale také rozhodnutí samotná.

V případě transparentnosti rozhodovacího procesu je nutné se vrátit do začátků existence Rady bezpečnosti, kdy se o jednotlivých rozhodnutích jednalo často celé dny. Zápisy z těchto jednání, které byly veřejně přístupné, pak odhalovaly často bouřlivé diskuze, kdy se zástupci jednotlivých členů Rady bezpečnosti dohadovali nad konkrétními ustanoveními návrhu rozhodnutí¹⁰⁹. Ačkoliv i zde samozřejmě probíhala řada zákulisních jednání, o nichž jsou informace veřejnosti nepřístupné, z volně dostupných informací je možné sestavit velmi zajímavý obraz rozhodovacího procesu.

Bohužel, členové Rady bezpečnosti dospěli k tomu, že veřejná podoba rozhodovacího procesu je přespříliš zatěžuje a že by bylo efektivnější, aby se významná jednání odehrávala v soukromí¹¹⁰. Teoreticky to byl velmi vhodný postup, neboť zástupci členů Rady bezpečnosti se při soukromých jednáních vyjadřovali mnohem otevřeněji a rychleji se tak dospělo k výsledku. Tento postup byl konečně institucionalizován v roce 1978, kdy Rada bezpečnosti zavedla pojem neformální konzultace, které se od této doby staly integrální součástí fungování Rady bezpečnosti. V současnosti se tak jednotlivá rozhodnutí zřídka kdy ocitají na veřejných projednáních před tím, než jsou jednotliví členové Rady bezpečnosti připraveni o nich hlasovat. V některých případech dokonce dochází k tomu, že Rada bezpečnosti o určitém rozhodnutí vůbec nejedná, a tudíž není veřejnosti známo ani případné odůvodnění takového rozhodnutí¹¹¹. Přes to všechno ovšem o určitých otázkách Rada bezpečnosti i dnes jedná veřejně a z těchto veřejných jednání je možné získat informace o postoji jejich jednotlivých členů k otázkám zajišťování mezinárodního míru a bezpečnosti.

Vzhledem k výše uvedenému problému s transparentností rozhodovacího procesu je tak kladen zvýšený důraz na transparentnost samotných usnesení, ze kterých by mělo jasně vyplývat jejich odůvodnění a zejména cíle daného rozhodnutí. V případě rozhodování Rady bezpečnosti by dále mělo z těchto rozhodnutí vyplývat, že jsou tato rozhodnutí učiněna na základě legitimní autority

¹⁰⁹ FARRALL, M.F.. *United Nations Sanctions and the Rule of Law*, 1. vyd. New York: Cambridge University Press, 2007. s. 186.

¹¹⁰ FARRALL, M.F.. *United Nations Sanctions and the Rule of Law*, 1. vyd. New York: Cambridge University Press, 2007. s. 187.

¹¹¹ dtto

Rady bezpečnosti tak, jak je stanovena zejména v Chartě OSN¹¹². Především se to týká případných odvolání na články 39 a 41 Charty OSN, na základě kterých může Rada rozhodovat v případě ohrožení mezinárodního míru a bezpečnosti a může ukládat případné sankce. Je tedy velmi významné, aby bylo v rozhodnutí přesně definováno, jakým způsobem došlo k ohrožení nebo narušení mezinárodního míru a bezpečnosti, a také k určení, na základě jakých ustanovení Charty OSN došlo k vydání usnesení.¹¹³ V případě stanovení, na jakém základě bylo rozhodnutí vydáno, se totiž zejména v poslední době Rada bezpečnosti uchyluje k pouhému odkazu na kapitolu VII Charty, aniž by přesněji specifikovala konkrétní článek. To s sebou samozřejmě nese problémy týkající se správné interpretace a také zdůvodnění legitimacy daného rozhodnutí. Největším problémem je však netransparentní určení cíle rozhodnutí. Takovým cílem obvykle bývá dosažení míru a stability, či ukončení podpory terorismu ze strany cílového subjektu¹¹⁴. Je zřejmé, že v případě nejasného vymezení cílů rozhodnutí je v praxi velmi obtížné takové rozhodnutí prosazovat a také odůvodnit. To se projevilo například v případě Iráku, kdy rozhodnutí bylo natolik nejasné ve svých cílech, že se jednotlivé státy, které zajišťovaly naplnění tohoto rozhodnutí v praxi, nebyly schopné dohodnout na otázkách ukončení uplatňování negativních důsledků vyplývajících z rozhodnutí.

5.6.3. Konzistentnost rozhodování

Dalším významným problémem je otázka konsistence rozhodování. V zásadě by mělo platit, že čím je rozhodování konzistentnější, tím je pak účinek jednotlivých rozhodnutí v praxi vyšší. Je zde také otázka určité prevence, neboť pokud má daný subjekt jistotu, že bude rozhodováno konzistentním způsobem, může jej to alespoň do určité míry od některých činů odradit.

V případě rozhodování orgánů OSN, zejména pak Rady bezpečnosti, je její dosavadní historie v tomto ohledu spíše smíšená. Počáteční rozhodnutí totiž svou

¹¹² FARRALL, M.F.. *United Nations Sanctions and the Rule of Law*, 1. vyd. New York: Cambridge University Press, 2007. s. 189.

¹¹³ FARRALL, M.F.. *United Nations Sanctions and the Rule of Law*, 1. vyd. New York: Cambridge University Press, 2007. s. 190.

¹¹⁴ FARRALL, M.F.. *United Nations Sanctions and the Rule of Law*, 1. vyd. New York: Cambridge University Press, 2007. s. 202.

vlastní definici čerpala zejména z toho, nakolik se odlišovala od jiných usnesení. V současné době však dochází k postupnému vzniku konzistentnější praxe. Částečná odlišnost mezi usnesením je však fakticky neodstranitelná a v mnoha případech i vhodná, neboť každé usnesení je již z podstaty věci specificky cíleno na určitou problematiku a na určitý subjekt.

U konzistentnosti je pak nejvýznamnější otázka konzistentnosti cílů rozhodování a záběru rozhodování (tedy jaké všechny činy chce Rada bezpečnosti daným rozhodnutím pokrýt)¹¹⁵.

5.6.4. Princip rovnoprávnosti

Problémem je také otázka rovnoprávnosti. V ideálním případě by se totiž na jednotlivé státy měla za stejné činy uplatňovat stejná rozhodnutí v podobě sankcí.

Zde se jako problém ukazuje být otázka užití práva veta stálými členy Rady bezpečnosti. Obvyklým postupem je totiž to, že pokud určité rozhodnutí směřuje proti státu, ve kterém má některý ze stálých členů Rady bezpečnosti své zájmy, uplatní tento stálý člen právo veta a dané rozhodnutí nemůže být přijato. Tím je samozřejmě ohrožen princip rovnoprávnosti a také účinek rozhodnutí, neboť provinilé státy počítají s tím, že zde existuje možnost, že některý ze stálých členů Rady bezpečnosti uplatní v jejich prospěch právo veta, a tak zablokuje přijetí sankce. Samotná existence států, které mají jako stálí členové Rady bezpečnosti právo veta, také samozřejmě narušuje princip rovnoprávnosti. Tyto státy jsou totiž de facto postaveny nad úroveň práva, neboť je svým jednostranným rozhodnutím mohou změnit či úplně zvrátit.

S otázkou rovnoprávnosti pak také souvisí otázka reprezentace v jednotlivých orgánech OSN. Zatímco u Valného shromáždění tento problém neexistuje, neboť jeho členy jsou téměř všechny existující státy, u Rady bezpečnosti je tento problém (jak vyplývá i z jiných kapitol této práce) závažný. Složení Rady bezpečnosti zejména v případě jejích stálých členů je totiž nezměněno od doby založení OSN, což zcela jistě neodpovídá současné situaci.

¹¹⁵ FARRALL, M.F.. *United Nations Sanctions and the Rule of Law*, 1. vyd. New York: Cambridge University Press, 2007. s. 210.

Dochází proto k případům, že státy, jejichž význam v mezinárodním prostoru je vysoký a které se také ve značné míře podílejí na činnosti OSN (ať už finančně, nebo např. poskytováním ozbrojených sil), nemají dostatečné zastoupení v Radě bezpečnosti. Zastoupení prostřednictvím nestálých členů je pak zcela jistě nedostatečné, neboť jednak neumožňuje využívání práva veta, a za druhé se nestálí členové Rady bezpečnosti po uplynutí určitého období mění. Je pak víceméně otázkou dobré vůle těchto států, do jaké míry budou pokračovat v zajišťování činnosti OSN, zda ve stejné výši v jaké ji zajišťují v současnosti či nikoliv.

Z výše uvedeného jsou patrná rizika vyplývající ze vztahu mezi Valným shromážděním a Radou bezpečnosti a mezi jejich rozhodnutími. Nyní budou nastíněny možnosti řešení těchto rizik nebo alespoň zmírnění jejich dopadů.

Velmi důležité je užší provázání činnosti Valného shromáždění a Rady bezpečnosti. Jsem si vědom faktu, že struktura a procesy rozhodování v rámci Valného shromáždění fakticky vylučují možnost flexibilní a účinné reakce z důvodu nadměrné zdlouhavosti, ovšem jak ukazuje praxe, také proces rozhodování v Radě bezpečnosti je často velmi zdlouhavý, a to i přes využití institutu neformálních konzultací.

Výše uvedené provázání činnosti by vedlo zejména k tomu, že rozhodnutí Rady bezpečnosti by se mohla opřít o širší konsenzus, byla by transparentnější, lépe odůvodnitelná a ve svém důsledku tak účinnější.

To souvisí také s problematikou konzistentnosti rozhodování, neboť v případě, že by rozhodování Rady bezpečnosti bylo užším způsobem navázáno na činnost Valného shromáždění (včetně odůvodnění tohoto rozhodování), větší okruh subjektů by s tímto rozhodováním byl seznámen a Rada bezpečnosti samotná by musela mnohem přesvědčivěji zdůvodňovat případné odchylky mezi rozhodnutími.

Konečně za nejvýznamnější změnu, kterou zde navrhuji, považuji změnu v kompetencích Valného shromáždění a s tím související případnou změnu ve struktuře Rady bezpečnosti. Sleduji tím zejména vyřešení problému spravedlivějšího zastoupení jednotlivých členských států a jejich podíl na samotném rozhodování.

Dle mého by tak mělo být i Valnému shromáždění přiznáno právo vydávat závazná a nikoliv pouze doporučující rozhodnutí, neboť jak praxe ukazuje, význam a dopad doporučujících rozhodnutí je omezený. Samozřejmě by se tato rozhodnutí týkala spíše těch otázek, u kterých není tak velký tlak na rychlost rozhodnutí, tedy zejména případy dlouhodobých občanských válek, ale i jiné.

K výše uvedenému by dle mého názoru mělo přispět také zlepšení činnosti kontrolních a dozorových orgánů, které by hlásily orgánům odpovědným za vydání konečného rozhodnutí možná rizika pro udržení mezinárodního míru a stability bezodkladně po jejich objevení.

Závěr

V této práci jsem se zaměřil na problematiku Rady bezpečnosti a Valného shromáždění Organizace spojených národů, jejich postavení ve struktuře Organizace spojených národů, jejich kompetencí, na podoby jejich rozhodnutí a zejména na vzájemný vztah kompetencí a rozhodnutí těchto dvou orgánů.

Ze zkoumání v této diplomové práci vyplynulo, že vztah Rady bezpečnosti a Valného shromáždění je dán zejména jejich kompetencemi. Valné shromáždění má univerzálnější kompetence než Rada bezpečnosti, ovšem Rada bezpečnosti má v okruhu svých kompetencí (tedy zajišťování mezinárodního míru a bezpečnosti) primární kompetence, zatímco kompetence Valného shromáždění jsou v této oblasti až sekundární.

Nelze ovšem tvrdit, že Valné shromáždění je v oblasti zajišťování mezinárodního míru a bezpečnosti závislé pouze na Radě bezpečnosti. Vzhledem k univerzálnosti svých kompetencí má i Valné shromáždění řadu prostředků, jak světový mezinárodní mír a bezpečnost zajišťovat.

Ve vztahu určeném na základě kompetencí je tak dáno, že mimo oblast zajišťování bezpečnosti a míru je Rada bezpečnosti slabší než Valné shromáždění. Naopak, v případech zajišťování bezpečnosti a míru je Rada bezpečnosti tím „silnějším“ orgánem a Valné shromáždění zde plní pouze funkci orgánu podpůrného.

Tato práce také ukázala, jakým způsobem se v praxi kompetence Rady bezpečnosti a Valného shromáždění projevují. Výhodou rozhodnutí učiněných Radou bezpečnosti je jejich větší flexibilita daná menším počtem členů a jiným způsobem rozhodování, naopak výhodou rozhodnutí Valného shromáždění je jejich vyšší morální síla daná počtem subjektů, které dané rozhodnutí podpořily.

V práci jsem také poukázal na některé problémy ve vztahu mezi Radou bezpečnosti a Valným shromážděním, v jejich kompetencích, struktuře a podobě jejich rozhodnutí. Jde zejména o problémy související s nedostatečnou adaptací těchto orgánů na změny v moderním světě, přičemž hůře se paradoxně adaptovala Rada bezpečnosti. Jak je uvedeno v této práci, její současná podoba již neodpovídá moderní podobě světa a proces jejího rozhodování, zejména stále

používaná možnost práva veta stálými členy, již nezaručuje možnost fakticky flexibilního a účinného rozhodování.

Seznam použité literatury a pramenů:

A. Literatura:

a) česká:

- ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. 761 s. ISBN 80 – 86432 – 57 – 2.
- DAVID, Vladislav. *Sankce v mezinárodním právu*. Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně – právnická fakulta, 1976. 152 s.
- DAVID, V. Narušování základů mezinárodního práva. In *Právní následky mezinárodně protiprávního chování*, Pocta Čestmíru Čepelkovi k 80. narozeninám. Praha: Univerzita Karlova v Praze- právnická fakulta, 2007.
- ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo soukromé, veřejné, obchodní*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2007. 476 s. ISBN 978 – 80 – 7380 – 181 – 6.
- POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné-Zvláštní část. 4.*, doplněné a rozšířené vydání. Praha: C.H.Beck, 2003. 536 s. ISBN 978 – 80 – 7400 – 398 – 1.
- SEIDL- HOHENVELDERN, Ignaz. *Mezinárodní právo veřejné*. V překladu Moniky Pauknerové. Praha: CODEX Bohemia, s.r.o., 1999.

b) cizojazyčná:

- AUST, A. *Handbook of International Law*. Cambridge: University Press, 2005. ISBN 0 – 521 – 82349 – 8.

- BURCHILL, R., WHITE, N., MORRIS, J. *International Conflict and Security Law*. Cambridge : Cambridge university press, 2005. 350 s. ISBN 978 – 0 – 521 – 84531 -9.
- FARRALL, M.F.. *United Nations Sanctions and the Rule of Law*, 1. vyd. New York: Cambridge University Press, 2007. 575 s. ISBN 978 – 0 – 521 – 87802 – 9.
- HULTON, S., ‘Council Working Methods and Procedure’, in David M. Malone (ed.), *The UN Security Council: From the Cold War to the 21st Century*. Boulder: Lynne Rienner, 2004.
- JOYNER, C. Ch. *The United Nations and International Law*. 1. vyd. New York: Cambridge University press, 1997. ISBN 0 – 521 – 58659 – 3.
- LAWRENCE, T. *The Principles of International Law*. 7. vyd. Boston, DC: Heath & Co, 1923.
- MIKHAILTCHENKO, Maria. Reform of the Security Council and its Implications for Global Peace and Security. *Journal of Military and Strategic Studies*, Fall 2004, Vol. 7, Issue 1, s. 12.
- OSN: *Intergovernmental Negotiations and Decisions Making at United Nations : a Guide*. New York: United Nations, 2003.
- SIMMA, B., *The Charter of the United Nations a Commentary*. 2. Vyd. New York: Oxford University Press Inc., 2002.
- The American Society of International Law, Nederlandse Vereniging Voor Internationaal Recht. *Contemporary International Law issues: Opportunities at a time of momentous change*. 1 vyd. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers, 1994. 471 s. ISBN 978 - 0 – 79232 – 831 – 2.

B. Prameny:

a) české:

Charta OSN

b) cizojazyčné:

- Security Council Resolution ze dne 6. 5. 2003, č. 1478
- Security Council Resolution ze dne 14. 9. 2006, č. 1718
- Security Council Resolution ze dne 29. 5. 1968, č. 253
- Security Council Resolution ze dne 6.5.1994, č. 917
- Security Council Resolution č. 82 ze dne 25.6.1950
- Security Council Resolution č. 83 ze dne 27.6.1950
- Security Council Report 2010a.
- Security Council Report 2010b.
- UN Doc. A/65/2: 175
- General Assembly Resolution č. 377 ze dne 3. 11. 1950
- Security Council Resolution č. 145 (1960), S/4405
- Security Council Resolution č. 146 (1960), S/4426
- Security Council Resolution 186 (1964), S/5575
- Security Council Resolution ze dne 29.11 1990, č. 678
- Security Council Resolution ze dne 2. 8. 1990, č. 660
- Security Council Resolution ze dne: 6.8 1990, č. 661
- Security Council Resolution ze dne 28.11 2001, č. 1373
- Security Council Resolution ze dne 22.5 2003, č. 1483
- Security Council Resolution ze dne 14.8 2003, č. 1500
- Security Council Resolution ze dne 16. 10. 2003, č. 1511
- Security Council Resolution 186 (1964), S/5575.

c) internetové:

- BOWETT, W.T., BARTON, G.P. *United Nations Forces (A legal study)* [online]. New York: Frederick A. Praeger Inc. Publishers, 1964 [cit. 2013-23-2]. s. 29.
- Iraq War was illegal and breached UN Charter, says Annan.
- *Guardian* [online]. September 16, 2004, [cit. 2011-03-21]. Dostupné z:
• <http://www.guardian.co.uk/world/2004/sep/16/iraq.iraq>
- LAU, Olivia. *United Nations Security Council Expansion: The Efficacy of Small States Under Bipolarity and Uni-Multipolarity*. [online]. Olivialau.org, 2008 [citováno dne 3. února 2013]. Dostupné na <http://www.olivialau.org/papers/unreform.pdf>
- OSN, INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE. *Systém OSN*. [online] Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005.[cit. 19. ledna 2013]. Dostupné na < <http://www.osn.cz/system-osn/o-osn/>>.
- OSN, INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE. *Fakta a čísla OSN: základní údaje o Organizaci spojených národů*. [online] Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005. [cit. 19. ledna 2013]. Dostupné na < <http://www.osn.cz/soubory/fakta-osn-2005-web.pdf>>.
- OSN, INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE *Organizační struktura* [online]. Prah: Informační centrum OSN v Praze, 2005 [cit. 19. ledna 2013]. Dostupné na <<http://www.osn.cz/system-osn/organizacni-struktura/>>.
- OSN, INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE *Ekonomická a sociální rada* [online]. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005 [cit. 19. ledna 2013]. Dostupné na <http://www.osn.cz/system-osn/organizacni-struktura/?sub=187>>.

- OSN, INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE. *Mezinárodní soudní dvůr*. [online] Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, s. 61. [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <<http://www.osn.cz/system-osn/organizacni-struktura/?sub=190>>.
- OSN, INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE. *Sekretariát OSN*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, s. 61. [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <<http://www.osn.cz/system-osn/organizacni-struktura/?i=192>>.
- OSN, INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE. *Specializované agentury*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, s. 61. [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <<http://www.osn.cz/system-osn/specializovane-agentury/>>.
- OSN, INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE. *Programy a další orgány OSN*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, s. 61. [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <<http://www.osn.cz/system-osn/programy-a-dalsi-organy-osn/>>.
- *United Nations Peacekeeping Force in Cyprus- Background* [online]. United Nations: 2011 [cit. 2013-03-02]. Dostupné na <<http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unficyp/background.shtml>>

Summary

This paper is written on the topic The Relationship between Functions and Powers of the UN General Assembly and Security Council, and the legal nature of their Resolutions. First of all, I plunged into the history of the United Nations. I described the reasons and political circumstances of its creation, where there was a need to replace the previous League of Nations. Subchapter is followed by the organizational structure, where I described the main UN bodies, how are they composed and what they do.

The next chapter contains basic information about the organizational structure of the UN General Assembly. So how many members, and which states are represented in. What is its purpose, how the system of meetings works and what the subsidiary bodies are, to perform their functions. In the subchapter I dealt with the competences of the General Assembly and the resolution of the General Assembly and its binding character and its decision-making process. What is the most common form of output activity. What it means for states. How it concludes on individual resolutions.

The next chapter is in the same spirit as the previous one. Basic information about the Security Council. What role it plays in the life of the organization, how many members are composed and which representatives are permanent members and which representatives can be elected to the position of non-permanent members. Which subsidiary bodies sets up to help with the exercise of its powers. Then I focused on the nature of the resolution. Its decision-making process, legal form and binding form.

The main core of this work lies in the Chapter V The Relationship of Powers of the UN General Assembly and Security Council. I took the two main authorities and described their functions and related powers on examples of multiple crises. I focused on the analysis of the powers around ensuring international peace and security. Approach in addition to their powers, I described in the text problems emerged from the competencies between the two institutions. At the end of the chapter, I briefly described the outcome of relations between the powers of the General Assembly and the Security Council and I tried to propose a change.

